

Usporedba sadržajnog označivanja beletristike na društvenoj mreži Goodreads i u katalogu Knjižnica grada Zagreba

Bakić, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:858771>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Lucija Bakić

**Usporedba sadržajnog označivanja beletristike na
društvenoj mreži Goodreads i u katalogu Knjižnica grada
Zagreba**

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Mihaela Banek Zorica, red. prof.

Zagreb, lipanj 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
1. Teorijske postavke sadržajnog označivanja: objektivnost i subjektivnost	6
1.1. Prirodni i umjetni jezici u sadržajnom označivanju	8
1.2. Društveno označivanje i folksonomije.....	11
1.3. Sadržajno označivanje beletristike	15
2. Tradicionalni i suvremeni informacijski sustavi za katalogizaciju	17
2.1. Katalog: definicije, vrste, povijest.....	17
2.1.1. Predmetna obrada na katalogu Knjižnica grada Zagreba	20
2.2. Društvene mreže: razvoj i podjela.....	22
2.1.2. Korisničko označivanje na Goodreadsu.....	24
3. Istraživanje: Usporedba amaterskog i iskustvenog istraživanja na katalogu Knjižnica grada Zagreba i društvenoj mreži Goodreads	29
3.1. Metode.....	29
3.2. Hipoteze i ciljevi istraživanja.....	30
3.3. Rezultati i diskusija	31
3.3.1. Slobodno formirane odrednice u katalogu Knjižnica grada Zagreba	31
3.4.2. Korisničke oznake na Goodreadsu	38
3.4.3. Usporedba slobodno formiranih odrednica i korisničkih oznaka.....	41
4. Zaključak	46
5. Literatura	48
Popis slika	54
Popis tablica.....	54
Popis grafikona	54
Prilozi.....	55
Prilog 1 — Uzorak beletristike za analizu po godinama.....	55
Prilog 2 — Primjer zapisa po rasponu oznaka	57
Sažetak	59
Summary.....	60

1. Uvod

Organizacija znanja kroz pružanje pristupa sadržaju određenog dokumenta izdvaja se kao središnji zadatak informacijskih znanosti (Mai 269),¹ no u isto vrijeme i onaj kojeg je najteže uspješno izvršiti (Corderio 131). Definira se kao „usluga koja povezuje dvije različite, premda usko povezane, razine aktivnosti: konstrukcij[u] pomagala organizacije znanja i produkcij[u] informacijskih sustava za pronalaženje, gdje se ti alati primjenjuju kako bi se osigurala efikasnost u pretraživanju i pronalaženju kada se god radi o predmetnom pretraživanju informacija“ (Corderio 131). Teorijska literatura daje detaljan uvid u problematiku sadržajnog označivanja, polazeći od definicija i raznih koncepcija procesa sadržajnog označivanja te zaključaka o problemima na koje predmetni stručnjaci nailaze u svome radu.² Zaključak do kojega se često dolazi jest da je proces označivanja takav da mu nije moguće pripisati rigidna pravila, kao i da takva pravila, kada bi se i mogla postaviti, ne bi bila vrlo korisna u praksi (Mai 259). Međutim, zbog brzog i dubinskog razvoja tehnologije potrebno je i dalje proučavati ovu temeljnu disciplinu informacijskih znanosti u pokušaju da se pronađe vrsta rješenja koja bi nas dovela bliže do utopijske realizacije konačnog cilja indeksiranja (Albrechtsen 223), tj. definiranja i prikazivanja sadržaja dokumenta na način koji je u isto vrijeme vjeran dokumentu te zadovoljava potrebe široke baze raznolikih korisnika. Posebice je značajno proučavati označivanje u dobu takozvanog suradničkog interneta ili Weba 2.0, koji nudi mogućnosti koje utječu na kompetencije i očekivanja korisnika u pretraživanju informacija (Rolla 174) te shodno nalažu promjene u promišljanju organizacije građe. Iako su istraživanja u ovom području brojna i raznovrsna, upravo brzina kojom se tehnologija mijenja te postaje zastarjela ili pada u zaborav zahtjeva da se ona provode redovito te da idu u korak s razvojem usluga na internetu.

Predmet ovog istraživanja komparativno je proučavanje predmetnih odrednica i korisničkih oznaka, dviju različitih formi za iskazivanje predmeta nekog djela čije se razlike nalaze upravo u društvenom aspektu novog informacijskog doba. S obzirom na to da su mrežne stranice koje su popularne u novije vrijeme slabije zastupljene u literaturi koja se bavi proučavanjem sadržajnog

¹ Prijevodi s engleskog su vlastiti, ukoliko nije naznačeno drugačije.

² Neki od teoretičara o kojima će biti govora u ovom radu su Albrechtsen (1993.), Hutchins (1978.), Chu i O'Brien (1993.), Taylor i Joudrey (2009.) i Svenonius (2005.).

označivanja,³ polazište o proučavanju korisničkih oznaka bit će *Goodreads*, najpopularnija mrežna stranica za katalogizaciju knjiga danas. Nadalje, kroz usporedbu oznaka na Goodreadsu i slobodno formiranih odrednica na katalogu Knjižnica grada Zagreba ponudit će se i pregled predmetne obrade korištenjem pojmova iz prirodnog jezika, polje proučavanja koje je manje zastupljeno od analiziranja opreka kontroliranog i nekontroliranog prirodnog jezika.⁴ Rad se sastoji od uvoda u teoriju sadržajnog označivanja s fokusom na opis objektivnih (kontrolirani predmetni jezici) i subjektivnih (korisničke oznake) paradigmi označivanja te uvod u teorijske te istraživačke radove o sadržajnom označivanju beletristike. Zatim slijedi pregled sustava o kojima će biti govora u radu, a to su (predmetni) katalog Knjižnica grada Zagreba, te društvena mreža *Goodreads*. Istraživanje se dijeli na tri cjeline: pregled slobodno formiranih odrednica te korisničkih oznaka samih za sebe, te zatim njihova usporedba u dva koraka. Cilj istraživanja je doći do osnovnih spoznaja koje mogu poslužiti za daljnje proučavanje razlika i sličnosti u profesionalnom i amaterskom sadržajnom označivanju.

³ Rezultati pretraživanja po pojmu "*LibraryThing* AND indexing" u bazi podataka *Library, Information Science & Technology Abstracts* (LISTA) daje 15 rezultata, dok pretraživanje po pojmu "*Goodreads* AND indexing" daje samo jedan. Slične rezultate daje općenito pretraživanje po pojmu *LibraryThing* (N=146) i pojmu *Goodreads* (N=97).

⁴Neki od radova koji uspoređuju jezike s kontroliranim rječnikom i bez su: Rolla (2009.), Spiteri (2008.), Livaja i Špiranec (2014.) i Peterson (2008.). Jedini pronađeni radovi koji uspoređuju slobodno formirane odrednice s korisničkim oznakama su radovi Gavranović i Jadrijević (2014.) te Majdak (2018.).

1. Teorijske postavke sadržajnog označivanja: objektivnost i subjektivnost

Sadržajno označivanje možemo definirati kao „čin utvrđivanja sadržajne građe dokumenta i iskazivanje sadržaja u odabranom jeziku za označivanje“ (Špiranec 3). Proces možemo podijeliti na dva osnovna koraka: u prvom koraku se provodi sadržajna analiza te se pronađeni sadržaj prevodi u lingvistički iskaz, dok se u drugom koraku dokumentu pripisuju jezični pojmovi koji su terminološki uređeni prema tezaurusima ili klasifikacijskim šemama (Albrechtsen 219). Arlene G. Taylor i Daniel N. Joudrey ovaj proces dijele na tri koraka: provođenje sadržajne analize kako bi se utvrdila tematika dokumenta, iskazivanje tematike u pisanoj izjavi, te korištenje izjave o tematici kako bi se dokumentu pripisali pojmovi iz kontroliranog rječnika i/ili mu se dao klasifikacijski zapis (305). Clara M. Chu i Ann O'Brien proces pak dijele na četiri koraka: (1) sadržajnu analizu teksta, (2) iskazivanje sadržaja riječima predmetnog stručnjaka, (3) prijevod iskaza u riječi iz indeksnog vokabulara, (4) iskazivanje sadržaja indeksnim pojmovima. Sve ove korake pojednostavljeno možemo svrstati u dvije kategorije: analiza i prijevod (Špiranec 3). S obzirom da se drugi korak bavi pripisivanjem termina iz predmetnog jezika određenom informacijskom izvoru, u literaturi se naziva i „kategorizacija“ (eng. *categorization*) (Peters 120).

Potrebno je istaknuti da teorijski tekstovi koncept sadržajne analize (eng. *subject analysis*) koriste kako bi izrazili dvije različite stvari: 1) područje proučavanja koje se bavi izgradnjom i korištenjem jezika za indeksiranje i 2) analiziranje tematike određenog djela, kada se, ovisno o literaturi, odnosi na prvi (analiza sadržaja dokumenta) ili zadnji korak (prijevod sadržaja u indeksni jezik) procesa (Mai 281). Slična terminološka nejasnoća prati i pojam „sadržaj“, koji se u literaturi opisuje kroz raznovrsne alternativne pojmove, kao npr. tema, predmet, koncept, informacijska vrijednost i tematika (Špiranec 3). Nadalje, u literaturi se ističe kako standardi koji se bave sadržajnom analizom, primjerice ISO 5963 (1895.), ISO 2788 (1986.) i ISO 5964 (1985.), nisu namijenjeni standardizaciji u predmetnom označivanju, već služe samo kao „vrlo uopćene smjernice pri izvođenju operacija ili procedura koje su samo dio cjelokupnog procesa predmetnog označivanja“ (Cordeiro 133). Također se navodi činjenica da oni vrlo šturo tretiraju prvi korak sadržajnog označivanja ili samu analizu sadržaja dokumenta, te se fokusiraju uglavnom na prijevod, tj. na definiranje i proučavanje predmetnih jezika (Hutchins 172; Albrechtsen 219; Taylor i Joudre 304).

Pristupi sadržajnom označivanju nadalje se mogu podijeliti u dvije oprečne koncepcije, od kojih svaka zastupa određenu krajnost – polazište je ili dokument ili korisničke (potencijalne) informacijske potrebe (Špiranec 7). Hanne Albrechtsen opisuje tri pristupa ili gledišta o sadržajnom označivanju: simplicistički (eng. *simplicistic conception*), pristup usmjeren na sadržaj (eng. *content-oriented conception*) i pristup usredotočen na korisničke zahtjeve (eng. *requirements-oriented conception*;⁵ u simplicističkom pristupu, na sadržaj se gleda kao na objektivan entitet koji je sadržan u lingvističkoj razini dokumenta te se iz dokumenta može izdvojiti metodama automatskog indeksiranja; u pristupu usmjerenom na sadržaj, u obzir se uzima sadržaj dokumenta koji je dublji od leksičke i gramatičke razine, analizira se ono što nije eksplicitno izrečeno u tekstu dokumenta; u pristupu usredotočenom na korisničke zahtjeve, predmetni stručnjak nije usredotočen na prikazivanje ili sažimanje eksplicitnih ili implicitnih informacija sadržanih u tekstu, već se pita kako će potencijalni budući korisnik koristiti određeni tekst (220-222). Ove pristupe Mai produbljuje i redefinira na:

1. simplicistički pristup – fokusira se na metode automatskog indeksiranja i statističku analizu.
2. označivanje utemeljeno na dokumentu (eng. *document-oriented conception*) – fokusira se na informacije koje su sadržane u dokumentu; u sklopu ovakvog pristupa određuju se fundamentalni principi koji omogućavaju objektivno određivanje sadržaja.
3. označivanje utemeljeno na sadržaju (eng. *content-oriented conception*) – nastoji opisati sadržaj dokumenta na sveobuhvatan način, u obzir uzima i povijesne i kulturološke prilike.
4. korisnicima usmjereno označivanje (eng. *user-oriented conception*) – fokus je na korisniku, na njegovoj razini znanja ili području/domeni korištenja. Sadržaj dokumenta ne može se odrediti objektivno, već se mijenja ovisno o promjeni u sastavu i interesima korisnika ili području/domeni za rad.
5. zahtjevima usmjereno označivanje (eng. *requirement-oriented conception*) – predmetni stručnjak cilja zadovoljiti informacijske potrebe i zahtjeve individualnog korisnika. Može se učinkovito koristiti samo u manjim, specijaliziranim ustanovama. (287-288)

⁵Prijevod na hrvatski su preuzeti iz Špiranec (2014.), str. 7.

Jens-Erik Mai navodi da se pristupe ne treba proučavati kao izolirane, već da predmetne zapise često karakterizira utjecaj dva ili više pristupa (288). Sonja Špiranec ističe da u Maijevoj podjeli razina subjektivnost raste kroz pregled pristupa, počevši od potpuno objektivnog simplicističkog pristupa do subjektivnog vida koji u obzir uzima heterogene skupine korisnika i domene (korisnicima usmjereno označivanje), te korisničke zahtjeve na individualnoj razini (zahtjevima usmjereno označivanje) (8). Dodaje i najsubjektivniji pristup u sadržajnoj obradi, korisničko označivanje (eng. *user tagging*), koji se proširio u sklopu mrežnih servisa za označivanje i društvenih mreža, a uvažava mogućnosti da postoji „širok raspon mogućih značenja“, koje utvrđuju i zapisuju korisnici (9). Korisnički pristup utvrđuje se kao „krajnji i potpuni oblik subjektivnog označivanja“ (12).

1.1. Prirodni i umjetni jezici u sadržajnom označivanju

U srži pola objektivno-subjektivno nalazi se razlika između prirodnog i umjetnog jezika. Pod umjetne jezike spadaju predmetni jezici, tj. klasifikacije i jezik predmetnog označivanja, dok se prirodnim jezikom koriste korisnici u kreiranju korisničkih oznaka. Predmetne jezike možemo svrstati pod „jezike djela“, one bibliografske jezike koji opisuju „intelektualne attribute“ određenog djela, kao što su autor, naslov, izdanje i predmet (Svenonius 53). Jezik za predmetno označivanje možemo definirati kao „dokumentacijski jezik koji omogućuje dosljedni pristup sadržaju dokumenta u katalogu, bibliografiji ili kazalu, gdje se pod dokumentom podrazumijeva knjižna i neknjižna građa; sastoji se od kontroliranog rječnika nazivlja koji predstavlja pojmove i nazive te semantičke strukture koja pokazuje paradigmatičke odnose među njima; može sadržavati i sintaktička pravila za slaganje pojmova u nizove“ (Kolbas 154). Svojim standardiziranim jezičnim opisom, predmetni jezici ispunjavaju bibliografski cilj okupljanja građe s istim sadržajem, te cilj kretanja unutar „univerzuma znanja“ – oni pokazuju povezano znanje (Svenonius 125). Zajedničke značajke umjetnih jezika Elaine Svenonius iskazuje kroz tri glavne kategorije:

1. rječnik - njihov rječnik je nadziran, tj. normaliziran; semantički je obrađen kako bi se njegovo značenje ograničilo i odnosi prema drugim nazivima bili jasni. Dokida se višeznačnost kako bi se poboljšala točnost i odziv u pretraživanju.
2. semantika (kategorijalna, referencijalna, relacijska) – gotovo svi predmetni jezici koji upotrebljavaju sintaksu (sintetični nasuprot enumerativnima) prepoznaju kategorije mjesta i

kronoloških vremenskih razdoblja, koje nisu prepoznate u prirodnim jezicima; za razliku od prirodnih jezika, nazivi predmetnog jezika se ne odnose na objekte iz stvarnog ili duhovnog svijeta, već na predmete ili na skup dokumenata o određenom objektu; konačno, predmetni jezici izražavaju odnose na ujednačen i dosljedan način, dok je prirodni jezik labaviji i pokazuje veću razinu kreativnosti u odnosima među pojmovima.

3. sintaksa - enumerativni predmetni jezici ne upotrebljavaju sintaktička pravila u gradnji većih iskaza, dok sintetični predmetni jezici imaju puno jednostavniju i formalniju sintaksu od one prirodnih jezika. (127-129)

Između klasifikacijskih i abecednih predmetnih jezika postoje također određene razlike: Abecedni predmetni jezici koriste isključivo verbalne izraze za obilježavanje predmeta, dok klasifikacijski predmetni jezici koriste i sustav znakova; za rječnička pomagala abecedni predmetni jezici koriste tezauruse, a klasifikacijski klasifikacijske sheme; konačno, abecedni predmetni jezici predmete redaju abecedno, dok ih klasifikacijski redaju sustavno prema znanstvenom području te unutar područja hijerarhijski prema temi (Svenonius 126).

Načela izrade jezika za predmetno označivanje temelje se na tri tradicionalna kriterija: jamstvo predloška, jamstvo uporabe i strukturno jamstvo. Jamstvo predloška nalaže da se rječnik predmetnog jezika empirijski izvodi iz literature koju namjerava opisati, jamstvo uporabe da je u obzir potrebno uzeti i korisnikov rječnik, a strukturno jamstvo da se nazivi mogu dodavati izvan literature/korisničkog rječnika ako se njima popravljaju manjkave veze u hijerarhiji ili okupljaju određeni nazivi (Svenonius 132-134). Ovi kriteriji se formalno navode u službenoj publikaciji iz 1999. godine, *Principles underlying subject heading languages*, kao dio načela oblikovanja (eng. *construction principles*) koji su sljedeći:

1. načelo jedinstvene odrednice (eng. *Uniform heading principle*) – „ . . . svaki pojam ili ime koje je indeksirano jezikom za predmetno označivanje treba biti prikazano samo jednom normiranom odrednicom“

2. načelo sinonimije (eng. *Synonymy principle*) – „na jednom mjestu okuplja sve podatke o određenom predmetu i kontrolira se jezikom za predmetno označivanje“

3. načelo homonimije (eng. *Homonymy principle*) – „sprečava ulaz irelevantnih podataka i povećava preciznost jezika za predmetno označivanje“

4. semantičko načelo (eng. *Semantic principle*) – „izražava semantičku (paradigmatsku) strukturu jezika za predmetno označivanje, što znači da predmetne odrednice trebaju biti povezane prema odnosima istovrijednosti, hijerarhije i koordinacije“

5. sintaktičko načelo (eng. *Syntax principle*) – „upotrebljava se da bi se izrazile složene predmetne odrednice . . . treba povezivati elemente predmetne odrednice sintagmatskim, a ne semantičkim (paradigmatskim) odnosima“

6. načelo dosljednosti (eng. *Consistency principle*) – „osigurava da svaka nova predmetna odrednica prihvaćena u jeziku za predmetno označivanje treba biti slična oblikom i strukturom usporedivim odrednicama koje već postoje u tom jeziku“

7. načelo imenovanja (eng. *Naming principle*) – „olakšava integrirani pristup imenima osoba, mjesta, obitelji, korporativnih tijela i stvarnim naslovima djela korištenih u jeziku za predmetno označivanje putem kataloga, bibliografije ili kazala, a koji su u skladu s pravilima korištenim za autore i naslove u tim katalozima, bibliografijama i kazalima“

8. načelo potvrđenosti ili načelo predložka (eng. *Literary warrant principle*) – „ . . . rječnik jezika za predmetno označivanje treba se dinamično razvijati na temelju jezične potvrđenosti, odnosno na osnovi predložka te se sustavno integrirati unutar postojećeg rječnika“

9. korisničko načelo (eng. *User principle*) – „rječnik jezika za predmetno označivanje treba biti odabran tako da odražava trenutačnu uporabu jezika određene vrste korisnika“ (cit. u Kolbas 155)

Uz načela oblikovanja nalaze se i načela primjene (eng. *Application principles*), koji nalažu razvijanje politike indeksiranja kako bi obrada dokumenata bila ujednačena i prilagođena potrebama korisnika (eng. *Subject indexing policy principle*) i korištenje onoliko predmetnih odrednica koliko je prikladno s obzirom na veličinu baze podataka i razvoj knjižnične zbirke, što nazivamo posebnim načelom odrednice (eng. *Specific heading principle*) (cit. u Kolbas 156).

Elisa Quintarelli navodi sljedeće kritike za kontrolirane jezike: predmeti se ne uklapaju uvijek u samo jednu kategoriju; rječnici umjetnih jezika su rigidni i nefleksibilni, te teško prate promijene u korpusu predmeta; na njih utječu pogledi katalogizatora, što znači da su obojeni određenim kulturnim predrasudama i subjektivnim osjećajima; predmetni sustavi su skuplji za održavanje i kreiranje, zahtijevaju da katalogizator čita um korisnika (eng. *mind reading*) i predviđa budućnost (eng. *fortune telling*) kako bi osigurao njihovu stabilnost; restriktivne su, odabiru jednu autoritativnu i strukturiranu viziju, što rezultira gubitkom preciznosti i raznolikosti u izražavanju, te ne uzima u obzir sve potrebe i poglede korisnika; sustave predmetnih jezika mogu stvarati i održavati samo obučeni profesionalci (cit. u Peters 123).

Ove nedostatke nadoknađuje korisničko označivanje, primjer označivanja oznakama iz prirodnog jezika koji se navodi kao „više organski“ način organiziranja informacija (Shirky), te se najčešće koristi u obliku društvenog označivanja na mrežnim stranicama.

1.2. Društveno označivanje i folksonomije

Društveno ili suradničko označivanje (eng. *collaborative tagging*) možemo definirati kao postupak dodavanja ključnih riječi iz prirodnog jezika informacijskim izvorima kako bi se oni organizirali i time svrstali u personalizirane kolekcije koje su specifične individualnim korisnicima („Collaborative Tagging Supported Knowledge Discovery“ 438). Potrebno je istaknuti da „svako označivanje koje čine korisnici“ nije nužno društveno označivanje – izvor mora biti opće dostupan tako da ga svi korisnici mogu pridružiti privatnim zbirkama i dodavati mu ili mijenjati oznake (Purgarić Kužić 191). Primjer društvene mreže koja omogućuje samo vlasniku zbirke da izvorima pridaje oznake je *Youtube*, dok je hibridni tip mreže *Flickr*, „u kojemu je izvor smješten samo u zbirci jednog korisnika koji je dao dopuštenje pojedinim ili svim korisnicima te službe da mijenjaju oznake“ (192). Ovu razliku daljnje definiramo podjelom na „uske“ i „široke“ folksonomije (eng. *narrow and broad folksonomies*): Uske folksonomije nastaju kao rezultat procesa korisničkog označivanja u kojima vlasnici izvora te korisnici kojima je dano dopuštenje dodijeljuju oznake izvoru, dok široke folksonomije nastaju iz sustava u kojima svi korisnici imaju mogućnost označiti sve izvore na mreži („Collaborative Tagging: Providing User Created Organizational Structure“ 201). Termin folksonomija se pak odnosi na skup svih dodijeljenih oznaka u procesu korisničkog označivanja (Purgarić Kužić 195). Razlikujemo folksonomije zbirke (eng. *resource folksonomy*), službe (eng. *service folksonomy*)

ili pojedinog korisnika (eng. *user folksonomy*) („Collaborative Tagging: Providing User Created Organizational Structure“ 201). One se prikazuju grafički kroz veličinu slova, font ili boju u obliku oblaka oznaka (eng. *tag cloud*), liste oznaka kroz upotrebu brojčanih podataka (eng. *tag roll*) ili kroz skupinu oznaka/kategorija npr. autor, mjesto, vrijeme, žanr (eng. *tag bundle*) (Purgarić Kužić 193). Isabella Peters folksonomije naziva „slabim metodama prikazivanja znanja“ zbog toga što ih možemo primjenjivati na široke domene znanja i nisu ekspresivne, tj. ne stvaraju semantičke odnose (122). Termin proizlazi od kombinacije riječi „*folk*“ i „taksonomija“, iako je prikladnost naziva taksonomija upitna jer on upućuje na hijerarhijski karakter određene klasifikacije, koju korisničko označivanje nema (154) – oznake se povezuju sintagmatskim odnosima (kroz zajedničko pojavljivanje u izvoru), no paradigmatički izostaju (155).

Oznake (eng. *tags*) možemo opisati kao „nestrukturirane, nehijerarhijske, slobodne forme koje stvaraju i definiraju krajnji korisnici kako bi identificirati izvore za pretraživanje, te ih kasnije lakše pronalazili“ (Purgarić Kužić 193). Scott A. Golder i Bernardo A. Huberman daju pregled funkcija oznaka u sustavu za označivanje – sažeto ih možemo podijeliti na one koje daju informacije koje su ekstrinzične, tj. vezane za izvor (identificiranje predmeta izvora; identificiranje vrste izvora: *blog*, *article*; identificiranje vlasnika izvora; uređivanje ili klasificiranje postojećih kategorija), te one čija je vrijednost intrinzična, dakle informacije su vrijedne samo označivatelju (identificiranje značajki ili kvaliteta: *scary*, *funny*, *inspirational*; samoreferencijalnost: *mystuff*, *mycomments*; organiziranje zadataka: *toread*) (203). Osim ovakve podjele, postoji mnogo različitih pokušaja da se klasificiraju vrste i funkcije oznaka, od kojih su mnogi vezani uz specifične društvene mreže te istraživanja koja su se provodila na temelju njihovih folksonomija: tako Jeff Huang i sur. oznake na Twitteru dijele na „konverzacijske“ (eng. *conversational*) i „organizacijske“ (eng. *organisational*) (174); Elli. E. Bourlai oznake na Tumblru dijeli na „oznake ključnih riječi“ (eng. *keyword tags*) i „oznake-komentare“ (eng. *comment tags*); Alyssa Hurtig oznake na Tumblru dijeli na one koje iskazuju afektivan ili klasifikacijski „stav“ (eng. *stance*) (40-41); Dan Cosely i sur. spominju „činjenične“ (eng. *factual*), „subjektivne“ (eng. *subjective*) i „osobne“ (eng. *personal*) oznake na preporučnom sustavu *MovieLens* (3-4). Sve nas ove podjele u srži vode do dvije glavne grupe oznaka: oznake koje opisuju predmet dokumenta (eng. *aboutness tags*) i oznake koje postoje neovisno o predmetu dokumenta, ocjenjuju ili izražavaju osjećaje koje korisnik osjeća vezano za određeni

izvor, takozvane afektivne, emocionalne ili subjektivne oznake (eng. *subjective tags*) (Peters 198).

Potrebno je razjasniti odnos pojma društveno označivanje (eng. *collaborative tagging*, *collective tagging*, *social tagging*) s njegovim lažnim sinonimima, kao što su tagiranje (eng. *tagging*), folkskonomija (eng. *folksonomy*) i „društveni bookmarking“ (eng. *social bookmarking*). Odnos između tagiranja i društvenog označivanja se opisuje kao hijerarhijski, gdje tagiranje služi kao nadređeni pojam, a društveno označivanje kao podređeni – društveno označivanje se navodi kao najčešća te najpopularnija implementacija tagiranja („Collaborative Tagging: Providing User Created Organizational Structure“ 199). Tagiranje možemo shvatiti i kao proces, a društveno označivanje kao društveno-tehnološki kontekst u kojemu se tagiranje odvija (Trant 4). Folkskonomiju je potrebno shvatiti isključivo kao kolektivni vokabular koji nastaje postupkom tagiranja (4). Konačno, termin *social bookmarking* definira određenu vrstu sustava koji omogućava mrežno pohranjivanje i dijeljenje URL-ova, kao npr. *Delicious* („Collaborative Tagging Supported Knowledge Discovery“ 437).

Peters navodi sljedeće prednosti folkskonomija:

- autentično iskazuju jezik korisnika
- dopuštaju razne interpretacije izvora
- proširuju pristup informacijskom izvoru
- ne iziskuju troškove
- dijele teret označivanja na više ljudi
- jedini način organiziranja ogromne količine informacija na internetu
- mogu doprinijeti poboljšavanju i održavanju ontologija i kontroliranih rječnika
- omogućuju pregledavanje
- prihvaćaju neologizme
- uče korisnike kako sadržajno obrađivati (218)

Prethodna istraživanja daju nekoliko bitnih pravilnosti i karakteristika društvenog označivanja. Adam Mathes pronalazi da sustavi za društveno označivanje uglavnom sadrže malo oznake koje koristi mnogo korisnika, mnogo oznaka koje koristi malo korisnika, te golemu količinu oznaka koje koriste jedan ili dva korisnika (cit. u Guy i Tonkin). Timme Bisgaard Munk

i Kristian Mørk pronalaze da vrlo mala količina oznaka dominira folksonomijom određenog izvora, a te oznake pripadaju širokim, generaliziranim kategorijama koje su zajedničke korisnicima (cit. u Rolla 176). Peter J. Rolla u istraživanju mreže *LibraryThing* pronalazi da korisnici koriste puno specifičnije oznake od onih koje koriste predmetni stručnjaci (179), ali ističe i da korisnici imaju prednost nad stručnjacima jer su vjerojatno pročitali knjigu prije označivanja (181). Golder i Huberman spominju semantičke i kognitivne aspekte folksonomije: ističu problem sinonimije koji otežava pretraživanje te smanjuje odziv, kao i problem osnovnih pojmova (eng. *basic level*), činjenicu da povezani pojmovi koji opisuju neki izvor mogu biti ili vrlo specifični ili vrlo općeniti, bez standardiziranog osnovnog pojma koji bi ih ujedinio (199-200). Primjere balastnih oznaka daju Marieke Guy i Emma Tonkin, a to su: krivo napisane oznake, riječi koje su nejasno ili netočno spojene, oznake koje ne prate konvencije u licu ili broju, osobne oznake koje su beznačajne većini zajednice, te oznake koje su iskorištene samo jednom u bazi podataka (eng. *single-use tags*). Ipak, Shirky iznosi mišljenje da oznake koje su iskorištene jednom nisu štetne za sustav osim u slučaju da je oznaka za određeni izvor vrlo malo – čim ih je više, korisnici mogu izbjegavati oznake koje im nisu korisne. To nas navodi na zaključak Granta D. Campbella da su folksonomije „skalabilne“ (eng. *scalable*) – što više korisnika označuje, to je sustav za korisničko označivanje bolji (cit. u Peters 216).

Iz ovih rezultata možemo izvesti nedostatke folksonomija koje otežavaju pretraživanje i pronalaženje informacija, od kojih svi, kao i njihove prednosti, proizlaze iz manjka jezične kontrole: Margaret E. I. Kipp i D. Grant Campbell ističu manjak preciznosti u označivanju te jezične nejasnoće koje proizlaze iz sinonimije, manjka standardizacije, korištenja skraćenica ili neologizama, pravopisnih greškaka ili tipfelera i označivanja na raznim jezicima (cit. u Peters 219). Guy i Tonkin spominju korištenje raznih varijacija u spajanju riječi, što rezultira beskorisnim složenicama (npr. korištenje crtice, podvlake, spajanje).

Teorijska literatura nudi nekoliko rješenja za poboljšanje oznaka. Jedno je obrazovanje korisnika tako da postanu „pismeni za oznake“ (eng. *tag literacy*) kroz prihvaćanje nekoliko smjernica za dobru praksu, kao na primjer one koje preporučuje Ulises Ali Mejias: korištenje množine umjesto jednine, korištenje malih početnih slova, grupiranje riječi s podvlakom, praćenje konvencija koje su uspostavili prethodni korisnici te dodavanje sinonima (cit. u Guy i Tonkin). Druga metoda je retroaktivno uređivanje oznaka ili „vrtlarjenje oznakama“ (eng. *tag*

gardening) koje preporuča Peters: postupak se sastoji od plijevljenja (eng. *weeding*, uklanjanje ortografskih varijanti, spam tagova), sijanja (eng. *seeding*, dodavanje specifičnijih oznaka u folksonomiju kako bismo ojačali ekspresivnost i proširili pristup izvoru), krajobrazne arhitekture (eng. *landscape architecture*, postavljanje semantičkih odnosa između „pročišćenih“ oznaka) te gnojenja (eng. *fertilizing*, obogaćivanje sustava za organizaciju znanja folksonomijama i obrnuto) (238-241). Konačno, odgovornost je moguće postaviti i na sustav za označivanje, npr. kroz preporuke za korisne oznake (eng. *tag recommendation*) ili automatsko dodjeljivanje (eng. *tag propagation*) (AnaLoui i sur. 448). Međutim, potrebno je istaknuti da svako uplitanje u korisničke oznake može rezultirati suprotnim učinkom od željenog – iako neki teoretičari subjektivne oznake smatraju balastnim, one mogu dati korisne savjete drugim korisnicima te im poslužiti kao preporučni sustav; ponavljajuće slične oznake mogu „se promatrati kao izvor semantičkog bogatstva“ i kao koristan korpus jezičnih termina za njihovu stručnu obradu u knjižničnom okružju; konačno, veliki obujam oznaka vidi se kao pozitivan faktor jer pruža široki raspon pristupnica određenom izvoru (Livaja i Špiranec 62-63). Pristupi koji ciljaju na obuzdavanje ili uređivanje korisničkih oznaka stoga trebaju težiti što manjoj invazivnosti kako bi se izbjegnula destabilizacija jezika zajednice.

1.3. Sadržajno označivanje beletristike

Zanimanje za sadržajnim označivanjem beletristike javlja se kao rezultat razvoja tehnologije za pretraživanje informacija, koja je omogućila višeznačan pristup analiziranju i opisivanju izvora; nadalje, kompjutorizacija knjižnica otkrila je veliki udio neoznačene knjižnične građe iz doba kataloga na listićima, od koje je velika većina beletristika (Saarti 85).

Sadržajno označivanje beletristike spominje već i Charles A. Cutter 1987. godine – iako se generalno zalaže za provođenje ovakvog postupka, napominje da većinu romana nema dovoljno veliku „ilustrativnu vrijednost“ da bi bili indeksirani (cit. u Ranta 8). Nasuprot tome, Sharon L. Baker i Gay W. Shepherd u svom teorijskom radu o klasifikaciji beletristike navode da je važno korisnicima osigurati pristup djelima „visoke“ i „niske“ književne vrijednosti (246). Značajnu teorijsku podlogu za označivanje beletristike daje Ambrose Ransely, koji predlaže davanje pristupnica za elemente koji sadrže „činjenične informacije“ (eng. „*fact-like information*“) i imaju „tematsko značenje“ (eng. „*thematic significance*“) (cit. u Ranta 16). Tvrdi da nije dovoljno zabilježiti jedino elemente koji naliče na one koji se označuju u stručnoj

literaturi, nego je potrebno i predstaviti glavne teme i motive kojih se dotiče određeni roman (cit. u Ranta 17). Zahtjev za označivanjem tematskog značenja predstavlja korak unaprijed od starijih koncepcija koje se fokusiraju na objektivne kriterije kao što su žanr, vrijeme objavljivanja i geografsku regiju, ali se ne dotiču stvarnog predmetnog sadržaja književnost (Saarti 86). Judith Ranta navodi da je srž poteškoća u opisivanju predmeta beletristike činjenica da katalogizator nema vremena pročitati cijeli roman, nego mora ovisiti o podacima iz knjige – u stručnim knjigama on se može poslužiti tablicom sadržaja ili indeksom na kraju knjige, dok beletristika uglavnom nudi samo naslov, ponekad predgovor ili uvod, a recenzije su dostupne jedino za knjige koje su prepoznate kao vrijedne pažnje (10). Iako nemogućnost predmetnog stručnjaka da pročita svaki naslov prije označivanja još uvijek predstavlja problem u označivanju tematski kompleksnih sadržaja, poput onih književnih djela, problem koji je u početku 90-ih uočila Ranta danas je uvelike smanjen količinom informacija koje se o knjigama nude na mrežnim stranicama, uključujući detaljne opise radnje, folksonomije te korisničke recenzije. Značajno je i proučavanje Annelise Mark Pejtersen, gdje ona utvrđuje nekoliko kategorija koje korisnici smatraju bitnima za pristup književnim djelima. Kategorije možemo podijeliti na konotativnu, koja obuhvaća sadržaj (o čemu se djelo radi) i okvir radnje (mjesto i vrijeme); denotativnu, koja iskazuju autorovu namjeru (skup zamisli i osjećaja koje autor želi prenijeti čitateljima); te kategoriju pristupačnosti (eng. *accessibility*) za fizičke karakteristike i književni oblik djela (cit. u Saarti 86-87). Međunarodne smjernice za označivanje beletristike, *Guidelines on subject access to individual works of fiction, drama, etc.*, koje je objavilo Američko knjižničarsko društvo 2000. godine preporučuju „četiri pristupnice nekom književnom djelu“: žanr/književna vrsta, književni lik, mjesto/vrijeme radnje i tema (Leščić 89).

Istraživanja sadržajne beletristike na području Hrvatske dala su sljedeće rezultate: Drahomira Gavranović i Romana Jadrijević u istraživanju predmetne obrade fantastične i znanstveno fantastične književnosti najmanji postotak usklađenosti žanrovskih oznaka pronalaze u katalogu Knjižnica grada Zagreba (156); Martina Majdak proučavanjem rezultata pretraga po pristupnicama za predmet / ključnim riječima na katalogu Knjižnica grada Zagreba te stranicama za društveno čitanje dolazi do zaključka da „korisnici narodnih knjižnica u Hrvatskoj kojima je primarna informacijska potreba ona za djelima beletristike ostaju bez zadovoljenja te potrebe“ (25).

2. Tradicionalni i suvremeni informacijski sustavi za katalogizaciju

Za proučavanje sadržajnog označivanja potrebno je pobliže proučiti knjižnične i informacijske sustave koji omogućuju organizaciju znanja. Kao formalan sustav organizacije znanja, katalog služi kao most između stručnjaka i korisnika ili amatera, kojima nastoji pružiti što bolji pristup organiziranom znanju i informacijama. Charles R. Hildreth navodi da je online katalog instrument promjene u knjižnicama koji se i sam neprestano mijenja kako bi udovoljio zahtjevima korisnika (cit. u Gjurković-Govorčin 128). Velike promjene u knjižnične usluge uvodi neprestano rastuća popularnost društvenih mreža, sustava koje korisnici uređuju međusobno i jedni za druge, bez posredništva informacijskog stručnjaka. Elaine Peterson naziva knjižničnu sadržajnu obradu restriktivnom, a ne inkluzivnom, zbog toga što predmetni stručnjak pravi odabir između elemenata sadržaja koje želi prikazati u obliku predmetnih odrednica, a ostale izostavlja (1). Za razliku od toga, mrežne stranice koje korisnicima omogućavaju kreiranje i organiziranje zbirke građe, takozvane stranice za društveno katalogiziranje (eng. *social cataloguing sites*), svojim osnovnim funkcijama oponašaju one knjižničnih kataloga, no omogućuju neograničeno i nekontrolirano dodjeljivanje oznaka. Usporedba stručnih i društvenih sustava bibliotečne organizacije navodi nas na promišljanje o tradicionalnim ciljevima kataloga i njegovim mogućnostima da korisnicima postane privlačnije i pristupačnije pomagalo za pretraživanje informacija. Zato su određene knjižnice implementirale neke funkcionalnosti društvenih mreža, kao npr. proizvod *Library Thing for Libraries* koji OPAC-ima dodaje sadržaje poput recenzija, ocjenjivanja i korisničkih oznaka, a koristi ga više od tisuću knjižnica u svijetu (Purgarić Kužić 203). Sljedeća pododjeljci daju pregled literature o katalogu te društvenim mrežama, s fokusom na katalog Knjižnica grada Zagreba i društvenu mrežu *Goodreads*.

2.1. Katalog: definicije, vrste, povijest

U svojoj najširoj definiciji, katalog je popis predmeta okupljenih na određenom mjestu; u knjižničnom kontekstu, on se odnosi na popis knjiga, rukopisa ili druge bibliotečne građe koja se nalazi u određenoj knjižnici ili u više knjižnica određenog područja (Verona 12). Tradicionalne ciljeve bibliografskog sustava definirao je Cutter 1876. godine: bibliografski sustav treba „omogućiti da se pronađe knjiga za koju je poznat autor, naslov ili predmet“, „pokazati što knjižnica posjeduje od nekog autora, o nekom predmetu, o nekoj vrsti literature“ i „pomoći u izboru knjige s obzirom na izdanje (bibliografski) i s obzirom na vrstu (literarnu ili predmetnu)“ (cit. u Svenonius 15).

Cutterov popis revidira Seymour Lubetzky uvodeći razlikovanje djela i knjige, a njegova revizija je formalno prihvaćena na konferenciji o kataložim načelima u Parizu 1961. godine (Svenonius 16). Promijenjena verzija, koju opisuje IFLA-ino izvješće iz 1962. godine, navodi da „katalog mora biti korisno sredstvo da se utvrdi . . . posjeduje li knjižnica određenu knjigu koju поближе označuje autor i stvarni naslov . . . samo stvarni naslov ili . . . prikladna zamjena za stvarni naslov, i . . . koja djela određenog autora i koja izdanja određenog djela postoje u knjižnici“ (cit. u Svenonius 16). Sljedeće preinaka, IFLA-ino izvješće o bibliografskim ciljevima objavljeno 1998. godine, nalaže da su ciljevi „pronaći entitete koji odgovaraju korisnikovu kriteriju pretraživanja . . . identificirati entitet . . . odabrati entitet koji odgovara korisnikovim potrebama . . . [i] nabaviti opisani entitet ili [mu] pristupiti“ (cit. u Svenonius 17). Svenonius nadopunjava prvi cilj tako što uvodi razlikovanje između cilja pronalaženja i okupljanja građe, te dodaje cilj kretanja bibliografskom bazom podataka, tj. pronalaženje djela koja su semantički povezana odnosima asocijacije, hijerarhije, jednakosti, itd. (20).

Katica Tadić kataloge dijeli na formalne, stvarne i mješovite prema načinu obrade građe (cit. u Fic 7). Formalni katalogi se sastoje od listića sa signaturom, inventarnog broja, odrednice (koja određuje mjesto listića u abecednom katalogu), kataložnog opisa i (po potrebi) oznake stručne građe; najpoznatiji primjer formalnog kataloga je takozvani abecedni katalog, poznat još kao i imenski ili autorski katalog, koji ime dobiva po svrstavanju naslova i imena uz pomoć abecednog poretka (Fic 9). U stvarnim je katalogima raspored kataložnih jedinica uređen prema sadržaju publikacije – takvi su stručni ili sistemski, koji građu raspoređuju na temelju naučnog ili stručnog područja, te predmetni katalogi, koji okupljaju publikacije istog predmeta (Verona 5). Mješoviti ili ukršteni katalogi su vrlo rijetki u Europi; teoretski ih je razradio Cutter na temelju ideje Charlesa C. Jewetta da se abecedni i predmetni katalog spoje u jedan abecedni niz, što dovodi do prednosti u jednostavnosti za korištenje, no nedostataka u procesu svrstavanja kataložnih jedinica i elemenata zapisa (Verona 17-18).

Proučavanje podjele prema obliku⁶ vodi nas kroz povijesne stadije tehnološkog razvoja informacijskih znanosti. Tako Svenonius opisuje tri doba bibliografskog zapisa: Pannizijevo doba, u kojemu su se bibliografski opisi sastojali od rukom pisanih jedinica, hijerarhijski

⁶Katica Tadić radi podjelu na kataloge na listićima, knjižne kataloge, kataloge na bloku, kataloge na mikrofišu/mikrofilmu te kataloge na CD-ROM-u (cit. u Fic 7-8).

poredanih u katalozima u obliku knjige; doba kataloga na listićima, za koje je značajna godina bila 1901., kada je Kongresna knjižnica počela dijeliti kopije kataložnih listića knjižnicama u Sjedinjenim Američkim Državama; te konačno elektroničko doba, kada su bibliografski zapisi preneseni s kataložnih listića u MARC (eng. *Machine Readable Cataloging*) ili format za strojno čitljivo katalogiziranje (62-64). Razvoj kataloga na mreži započinje u sedamdesetim godinama 20. stoljeća zahvaljujući sveopćem razvoju računalne tehnologije, knjižnične informatizacije te objavljivanjem nekoliko značajnih međunarodnih standarda, među kojima su ISBD(M) (eng. *International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications*) i USMARC, format koji propisuje standardni strukturu strojno čitljivih kataložnih zapisa (Barbarić 50). Prvi OPAC-i (eng. *Online Public Access Catalogue*) nastaju istih godina u SAD-u, a jedna od prvih knjižnica s vlastitim OPAC-om je Knjižnica Državnog sveučilišta Ohio (eng. *Ohio State University*) (51). Kao primjer OPAC-a prve generacije, prema formulaciji Charlesa R. Hildretha (cit. u Barbarić 53), ovakav katalog je korisnicima pružao slične mogućnosti kao i katalogi u listićima: Jamshid Beheshti opisuje kako je pronalaženje podataka bilo neintuitivno i od korisnika je zahtijevalo korištenje cijelog izraza u točnom redoslijedu ili barem početne riječi određenog izraza (cit. u Barbarić 53). Beheshti dodaje kako druga generacija OPAC-a iz sredine osamdesetih godina uvodi novosti poput pretraživanja po ključnim riječima (jednostavno pretraživanje) uz mogućnost korištenja Booleovih logičkih operatora i operatora blizine (složeno pretraživanje), prikaz bibliografskih zapisa kroz skupove zapisa te više načina pružanja pomoći u pretraživanju (cit. u Barbarić 54-55). Lucy A. Tedd OPAC-ima treće generacije pripisuje sljedeće značajke: „tehnike pretraživanja koje nisu utemeljene na Booleovim operatorima, značajno unaprijeđeno predmetno pretraživanje, omogućavanje prebiranja (eng. *browsing*), uključivanje dodatnih pristupnica bibliografskim zapisima, obogaćivanje bibliografskih zapisa dodatnim elementima, mogućnost postavljanja upita prirodnim jezikom uz korištenje rječnika ili tezaurusa, omogućavanje automatske pomoći u trenutku kada je korisniku potrebna, automatsko ispravljanje pogrešaka, pružanje pomoći u preoblikovanju upita pri neuspješnom pretraživanju“, itd. (cit. u Barbarić 56). Značajke treće generacije kataloga prikazuju težnju da se katalog oblikuje prema mogućnostima koje korisnicima pružaju društvene mreže – posebice na to ukazuje želja za omogućavanjem pronalaženja dokumenata putem pregledavanja za razliku od pretraživanja, strukturirane aktivnosti čiji je konačan cilj pronalazak određenog dokumenta te koja time podrazumijeva visoko formalizirane i kontrolirane sustave organizacije znanja

(„Browsing“). Na istu težnju ukazuju i novi naraštaji knjižničnih kataloga (eng. *new-generation catalogs*) iz prvog desetljeća 2000-ih godina, proizvodi koji svojim sučeljem, navigacijom i oblikovanjem zapisa nastoje oponašati neke od funkcija mrežnih odredišta. Nove naraštaje kataloga karakteriziraju sljedeće značajke: integriranje podataka iz knjižničnog sustava i digitalnih zbirki ustanova ili repozitorija, fasetno pregledavanje kao rješenje za prekomjernu količinu informacija, rukovanje rezultatima pretraživanja i usluga vezanih uz njih koje je funkcionalno i oblikovano za sučelje i izgrađenost uz pomoć rješenja iz tehnologija otvorenog koda (omogućuje prihvatanje sadržaja otvorenog pristupa i olakšava interoperabilnost) (Gjurković-Govorčin 134-135).

2.1.1. Predmetna obrada na katalogu Knjižnica grada Zagreba

Katalog Knjižnica grada Zagreba „sadrži podatke [za] više od 2 milijuna primjeraka i približno 250.000 bibliografskih zapisa, katalogiziranih od 1990. godine u strojno čitljivom formatu UNIMARC . . . sadrži zapise za raznovrsnu građu, knjige, časopise i novine, glazbenu građu, video i film, notnu građu, elektroničku građu, igračke, kartografsku građu, sitni tisak i rukopise“ (Gjurković-Govorčin 142). Godine 2013. objavljuje se katalog nove generacije, <http://katalog.kgz.hr>, u kojemu je posebna pažnja posvećena razvoju funkcionalnosti pretraživanja i pronalaženja bibliografskih i autoriziranih podataka uz primarno žarište u implementaciji funkcija knjižničnog kataloga koje omogućuju lakše pronalaženje i bolje kretanje strukturiranim podacima, neke od kojih su: unosni redak i jedno naredbeno polje za upit riječima prirodnog jezika, prebiranje i sužavanje rezultata uz pomoć faseta, redanje rezultata prema relevantnosti, automatsko dopunjavanje u polju za upit, preporuke korisnicima, ignoriranje pogreške u pisanju u unosnom retku, tj. nizanje rezultata prema najbližoj upisanoj riječi (Juraga 167).

Predmetno označivanje u Knjižnicama grada Zagreba provodi se prema *Pravilniku za predmetni katalog* iz 2004. godine, koji nastaje na temelju dugogodišnje prakse izrade predmetnog kataloga Knjižnice Božidara Adžije (Juraga 166). Predmetni katalog je prošao dva glavna razdoblja: od osnutka 1951. godine do zapisivanja internih *Pravila* 1980. godine, te zatim razdoblje od 1980. do 1992. (*Pravilnik* 9), kada je otvoren novi predmetni niz na koji se ne primjenjuju propisi o vodećoj geografskoj oznaci i propisi o periodizaciji, te se najveći broj odrednica oblikuje u prirodnom redosljedu riječi (13). Na promjene su utjecali već uočeni

nedostatci vodeće geografske oznake te propisa o primjeni periodizacije uz nju, kao i nova postignuća u teoriji sadržajnog označivanja u međunarodnim dokumentima poput *Standardi za izradbu jednojezičnih tezaurusa*, *Standardi za predmetno označivanje*, te *Načela izgradnje jezika predmetne odrednice* („Predmetni katalog Knjižnice Božidara Adžije“ 275-276).

Pravilnik definira predmetni katalog kao „tradicionalni predmetni sustav sa sintaksom“ koji može iskazati složeni sadržaj dokumenta, a osnovna jedinica mu je predmetna odrednica (9). Predmetna odrednica je definirana kao „oblikovani predmetni niz koji se sastoji od jedne ili više predmetnih oznaka i kojim se izražava predmet sadržaja dokumenta ili teksta“ – kada se sastoji od jedne oznake naziva se jednostavnom predmetnom odrednicom, a kada se sastoji od više, složenom predmetnom odrednicom (prva oznaka je vodeća, sve ostale dodatne) (50). *Pravilnik* nadalje propisuje sedam kategorija predmetnih odrednica kojima se mogu izraziti sadržaji dokumenta: osobne predmetne oznake, predmetne oznake za stvarni naslov, geografske/etnografske predmetne oznake, predmetne oznake za opći pojam, vremenske predmetne oznake, predmetne oznake za oblik (51). Konačno, kao zadaća predmetnog kataloga navodi se sljedeće: „. . . omogućiti pronalaženje literature o jednom određenom naslovu u knjižnici, a da prethodno nije potrebno znati ime autora, naslov dokument, ili stručnu skupinu kojoj određeni dokument pripada. Svojim odrednicama katalog daje sažet iskaz o sadržaju i obliku dokumenta. Predmetni katalog je popis knjižnog fonda po određenim predmetima izraženim pomoću odrednica koje su iskazane prirodnim jezikom i sređene abecednim redom, a služi neposrednom pretraživanju literature“ (15). U predmetnu obradu u pravilu ne ulaze beletristika, kao ni izvorna filozofska djela, opće enciklopedije, leksikoni, dvojezični i višejezični rječnici i novine (16).

Za označivanje beletristike koriste se slobodno oblikovane predmetne odrednice, koje se u katalogu Knjižnica grada Zagreba mogu pronaći pod zasebnim odjeljkom *Oznake/Tagovi* (Slika 1). Iako katalog omogućuje pretraživanje riječima prirodnog jezika i pretraživanje po predmetnoj odrednici, slobodno oblikovane predmetne odrednice moguće je pretraživati samo unutar bibliografskih zapisa (Juraga 166). U neformalnom intervju s Marinom Juragom, dipl. knjižničarom s Odjela predmetne obrade Knjižnice Božidara Adžije, o slobodnom formiranim odrednicama u sklopu kataloga KGZ-a dane su sljedeće informacije:

Slobodno formirane predmetne odrednice integrirane su u sustav Knjižnica grada Zagreba (ZaKi/KGZ) za vrijeme 2005. i 2006. godine. Radi se o predmetnim odrednicama koje se kreiraju slobodno, bez kontroliranog rječnika, a tako je svoju građu označivalo otprilike 400 knjižnica koje nisu pratila predmetnu obradu određenu *Pravilnikom*, kako su građu obrađivali predmetni analitičari u sustavu KGZ-a. One su ovim knjižnicama prvenstveno služile kao priručno pomagalo za pretraživanje vlastitog fonda, međutim mnoge su od njih bile korisne za korisnike, te su i točno odražavale sadržaj građe. Budući nije bilo moguće unijeti kontrolirani rječnik u golemi uzorak od desetak tisuća odrednica, one su se inkorporirale u već spomenuti odvojeni odjeljak kataloga. Navodi se korisnost ovakvih odrednica za opis građe iz starijeg fonda koja nije dostupna preko kontroliranih predmetnih oznaka, za dio fonda koji nije dostupan predmetnim analitičarima s licencom (zbog manjka educiranog kadra), kao i jedino sredstvo za sadržajno označivanje beletristike. Odrednice karakterizira interna logika određene knjižnice koja ih je dodjeljivala.

ATWOOD MARGARET
Nagrada BOOKER
SVJEDOČANSTVA
NASTAVAK SVJEDOČANSTVA PRVI
NASTAVAK SVJEDOČANSTVA PRVI

Autor: Atwood, Margaret Eleonor
Ostali autori: Josić, Ana [prevoditeljica]
Nakladnik: Zagreb : Lumen Izdavaštvo, 2020
Materijalni opis: 363 str. ; 23 cm
Napomena: Prijevod djela: The testaments.
Klasifikacijska oznaka: 821.111(71)-3 Engleska književnost u Kanadi.. Romani, novele, pripovijetke
Anotacija: Radnja ovog, Bookerovom nagradom ovdječanog romana, odvija se petnaestak godina nakon događaja opisanih u "Sluškinjinoj priči". Gilead, teokratska zajednica utemeljena na rigidnim vjerskim zakonima, još uvijek postoji, no pokret otpora sve je jači, a pomaže mu i Tetka Lydia, jedna od najmoćnijih figura tog izopačenog sustava. Kroz njene zapise doznajemo više o nastanku Gileada, korupciji i licemjertju Zapovjednika i njihovoj neprekidnoj borbi za što moćnijim položajem. Istodobno upoznajemo Agnes, kći jednog od Zapovjednika, kojoj spas od neželjenog braka pruža Tetka Lydia. Za to vrijeme u Kanadi živi Daisy, bezbrižna tinejdžerica čiji se život mijenja kad na nju dođe red da se uključi u borbu protiv Gileada. Kao osoba upoznata s gotovo svim tajnama i prijestupima vođa Gileada, Tetka Lydia poduzima odlučne korake kako bi pokrenula njihovu konačnu propast.

Jezik: hrvatski
Standardni broj: ISBN 9789533421599
Građa: knjige

- ▼ Lokacije
- ▼ ISBD
- ▼ Preporuke
- ▼ **Oznake | Tagovi**
- ▼ UNIMARC
- ▼ Virtualna polica

Slika 1: Oznake/Tagovi

2.2. Društvene mreže: razvoj i podjela

Društvene mreže javljaju se kao ključni dio druge generacije weba ili Web-a 2.0. Za razliku od prve inačice weba koju datiramo od otprilike 1993. do 1999. godine, sadržaj više ne stvaraju samo stručnjaci u sklopu tvrtki ili drugih organizacija; korisnici dobivaju priliku izravno

objavljivati te organizirati vlastite sadržaje na internetu (Frančula 163). Neke od usluga koje nudi društveni web su: komunikacija među korisnicima, suradničko stvaranje sadržaja, objavljivanje, prikupljanje i organiziranje informacijskih sadržaja i meta-sadržaja, otkrivanje građe i umrežavanje korisnika (Zauder 47). Daljnji razvoj weba teži prema ostvarivanju takozvanog semantičkog weba, čija bi glavna značajka bila strojna razumljivost, tj. „izravna komunikaciju između strojeva i izvođenje algoritama na temelju značenja podataka“, čiji je krajnji rezultat potpuna automatizacija u organizaciji i pronalaženju znanja (Banek Zorica i Špiranec 29).

Generaliziranu definiciju društvenih mreža daju Jacinta i Vitomir Grbavac: „Društvenu mrežu, u principu možemo definirati kao uslugu zasnovanu na Webu koja dozvoljava pojedincu da napravi (polu)javni profil i u okviru ograničenog sustava, artikulira listu drugih korisnika s kojima dijeli povezanost te vidi i uspoređi svoju listu kontakata s onima koje su napravili drugi korisnici unutar sustava“ (208). Međutim, mrežne stranice s društvenim obilježjima bilježe mnoge različitosti i specifičnosti, koju nam поближе prikazuje jedna od mogućih podjela društvenih medija, ona Dana Zarrelle:

- a. Društvene mreže u užem smislu riječi (eng. *social networking services*): opisuju se kao mrežne zajednice koje povezuju korisnike sličnih interesa; glavna funkcionalnost im je omogućavanje stvaranja javnih ili polu-javnih profila koji sadrže osobne podatke te liste kontakata ili „prijatelja“. Kao primjer navode se *Facebook* i *LinkedIn*, te starije mreže kao *Myspace* i *Friendster*.
- b. Blogovi (eng. *blogs*): u prijevodu mrežni dnevници (eng. *web log*), omogućavaju objavljivanje raznih sadržaja (tekstova, slika, zvučnih i video zapisa) u obliku članka (eng. *blog post*). Dostupni su drugim korisnicima za pregledavanje i uglavnom su prikazani u obrnutom kronološkom redosljedju (najnovija objava prema starijim objavama).
- c. Mikroblogovi (eng. *microblogs*): razlikuju se od tradicionalnih blogova po tome što je njihov sadržaj kraći ili na neki način ograničen. Najpopularniji mikroblogovi su *Twitter* i *Tumblr*.
- d. Servisi za razmjenu multimedijalnih sadržaja (eng. *media sharing sites*): omogućavaju korisnicima stvaranje i postavljanje raznih sadržaja tekstualnog, vizualnog ili auditivnog

tipa. Najpopularnije stranice ovog tipa su *Youtube* i *Vimeo* (video sadržaji), *Flickr* (slikovni sadržaji) i *Scribd* (tekstualni sadržaji).

- e. Servisi za označivanje sadržaja (eng. *social bookmarking and voting sites*): omogućavaju korisnicima da označuju druge stranice i stvaraju popise zanimljivih i/ili korisnih izvora, a kao primjer navodi se stranica *Delicious*.
- f. Internet forum (eng. *internet forums*): pripada u najstarije oblike društvenih medija, a služi kao mrežno mjesto za diskusiju i razmjenjivanje vijesti među korisnicima. Karakterizira ga hijerarhijska struktura koja se sastoji od glavnih tema i podtema s propisanim sadržajem koji je dozvoljen za raspravu. Sadržaje kontroliraju takozvani moderatori ili administratori.
- g. Servisi za recenzije (eng. *review sites*): na ovim stranicama korisnici mogu postavljati svoje dojmove o proizvodima, uslugama, knjigama, itd. Primjer je servis za recenzije *Yelp*.
- h. Virtualni svjetovi (eng. *virtual worlds*): virtualni svjetovi su internetske zajednice u formi kompjuterske simulacije (najčešće trodimenzionalnog izgleda). Korisnici biraju svoj grafički izgled ili avatara koji ih predstavlja u prostoru i omogućava im komunikaciju s drugim korisnicima te upotrebljavanje raznih objekata na stranici. Najpoznatija stranica ove vrste je *Second Life*. (cit. u Borovac 8-9)

Iako ovaj opširan popis obuhvaća većinu vrsta mrežnih stranica na internetu, potrebno je dodati kategoriju mreža za društveno katalogiziranje u koju možemo svrstati, među ostalima, mreže poput *LibraryThing* i *Goodreads*. Mogu se definirati kao društvene mreže koje omogućuju korisnicima da putem oznaka katalogiziraju predmete koje pripadaju jednom ili raznovrsnim medijima, bilježe ih na svoje popise želja (eng. *wishlist*), dijele ih s drugim korisnicima, objavljuju recenzije i komentare na iste te sudjeluju u grupama za raspravu (Spiteri 41).

2.1.2. Korisničko označivanje na Goodreadsu

U opisu stranice *Goodreads* navodi se da je najveća stranica za čitatelje i preporuke za čitanje na svijetu („About Goodreads“). Osnovao ju je Otis Chandler 2007. godine, a 2013. godine kupio ga je nakladnički div te najveća svjetska internetska trgovina na svijetu, *Amazon.com* (Olanoff). 2011. godine stranica je brojala pet milijuna korisnika, dok zadnji

podatci iz 2019. godine navode broj od devedeset milijuna korisnika (Statista). Društvene te organizacijske funkcionalnosti stranice su sljedeće:

- Povezivanje korisnika kroz dodavanje „prijatelja“ te pregledavanje njihovih zbirki za čitanje.
- Praćenje knjiga koje korisnik čita, je pročitao, ili želi pročitati.
- Dobivanje personaliziranih preporuka za čitanje uz pomoć Goodreadsovog sustava za preporuke.
- Informiranje o knjigama kroz čitanje korisničkih recenzija. („About Goodreads“)

Goodreads se u stručnoj literaturi često obrađuje kao dio nove paradigme čitanja, takozvanog društvenog čitanja (eng. *social reading*), koje podrazumijeva čitanje koje se odvija u virtualnom okruženju i čija je glavna značajka komunikacija unutar određene mrežne zajednice čitatelja (Cordón-García i sur. 156). Po novoj definiciji čitanja, ono više nije privatna aktivnost i ne počinje i prestaje s knjigom, već se nastavlja kroz rasprave na forumima i mrežnim stranicama ili kroz paralelno stvaralaštvo koje obožavatelji stvaraju po okviru već nastalih djela (eng. *fanfiction*) (168). Društveno označivanje, način za katalogizaciju djela na platformama i mrežama specijaliziranim za čitanje, definirano je kao ključan dio društvenog čitanja (243). Ono može pogodovati knjižnicama uvođenjem novih pojmova kojima se knjižnični katalogi mogu dodatni obogatiti kroz suradnju s čitačima, ali i samim korisnicima jer im omogućava kreiranje vlastite virtualne knjižnice i organizaciju korisnih informacija (243). Navode se i brojne pogodnosti ovakvih aplikacija za svijet obrazovanja, kao na primjer u stvaranju virtualnih zbirki, grupa koji okupljaju čitače, recenzija, indeksa popularnosti za određena djela, popisa preporuka za čitanje te klasifikacija po žanru, vremenskom periodu, likovima, itd. (244).

Goodreads omogućava klasifikaciju knjiga kroz funkciju „dodaj na policu“ ili „*add shelf*“. Kada korisnici stisnu opciju „*Currently Reading*“ u padajućem izborniku ispod određenog naslova, automatski svrstavaju knjigu na policu „*currently-reading*“. Tako i odabir opcije „*Read*“ svrstava knjigu na istoimenu policu, dok biranje opcije „*Want to Read*“ knjige postavlja na policu „*to-read*“. Osim automatskih opcija za katalogizaciju, korisnici mogu knjige dodavati na posebne police opisivanjem njihovog predmeta ili davanjem subjektivnih dojmova o knjizi kroz opciju „*Add shelf*“ (**Error! Reference source not found.**)

The Testaments
(The Handmaid's Tale #2)
by Margaret Atwood (Goodreads Author)

★★★★☆ 4.20 · Rating details · 254,158 ratings · 24,855 reviews

When the van door slammed on Offred's future at the end of *The Handmaid's Tale*, readers had no way of telling what lay ahead for her--freedom, prison or death.

With *The Testaments*, the wait is over.

Margaret Atwood's sequel picks up the story more than fifteen years after Offred stepped into the unknown, with the explosive testaments of three female narrators from Gilead.

In ...more

Want to Read

Read
Currently Reading
Want to Read
Add shelf

goodreads CHOICE 2019 WINNER

Slika 2: Padajući izbornik

Svakim činom dodavanja knjiga na „policu“ korisnici ujedno grade vlastitu virtualnu zbirku i doprinose zajedničkoj listi oznaka, tj. folksonomiji određene knjige (Slika 3). Pored svake police navodi se broj korisnika koji je svrstao knjigu na nju, a popis ih reda od najčešće do najmanje korištenih, bez mogućnosti mijenjanja poretka.

The Testaments > Top Shelves

Top shelves for The Testaments Showing 1-100 of 15.851

to-read	315,739 people	2019-reads	224 people	ebooks	102 people
currently-reading	28,731 people	classics	222 people	booker	101 people
fiction	3,950 people	novels	215 people	religion	93 people
2020	2,987 people	adult-fiction	214 people	general-fiction	89 people
2019	2,976 people	fantasy	210 people	want-to-buy	88 people
dystopian	1,558 people	feminist	205 people	my-books	82 people
dystopia	1,547 people	2019-books	200 people	read-in-2021	81 people
favorites	914 people	audible	199 people	owned-tbr	81 people
science-fiction	878 people	ebook	198 people	female-authors	81 people
feminism	759 people	canada	194 people	booker-prize-winners	79 people
2021	696 people	tbr	168 people	e-book	78 people
owned	658 people	favourites	156 people	female-author	78 people
audiobook	634 people	women	155 people	2020-reading-list	77 people
sci-fi	621 people	audio-books	151 people	on-my-shelf	76 people
audiobooks	588 people	booker-prize	148 people	politics	74 people
books-i-own	541 people	owned-books	143 people	sci-fi-fantasy	74 people
own	539 people	audio-book	142 people	distopia	71 people
read-in-2019	537 people	contemporary	142 people	literary	69 people
book-club	470 people	literature	140 people		
		2019-releases	131 people		

Slika 3: Primjer folksonomije djela na Goodreadsu

Popis oznaka uz knjigu odabire deset najpopularnijih polica kako bi korisnicima dao uvid u predmet određene knjige, te ih svrstava pod zajednički naslov „žanrovi“. Ovi popisi su uređeni u usporedbi s onima u proširenom popisu oznaka utoliko što su prva slova svake oznake/police velika, a među pojmovima se uspostavljaju i rudimentarne hijerarhijske veze: tako se u popisu najpopularnijih deset oznaka za knjigu *Svjedočanstva* Margaret Atwood oznaka „distopija“

stavlja kao podređena onoj „znanstvena fantastika“, a oznaka „kanada“ oznaci „kulturološki“ (Error! Reference source not found.). Bitno je istaknuti da se nadređeni pojmovi ne dodaju naknadno, već su izabrani iz proširenog popisa oznaka, zadovoljavajući jamstvo korisničkog predložka. Popis proširenih oznaka moguće je otvoriti pritiskom na hiperlink „See top shelves...“.

GENRES	
Fiction	3,949 users
Science Fiction > Dystopia	1,556 users
Science Fiction	877 users
Feminism	759 users
Audiobook	588 users
Adult	285 users
Cultural > Canada	273 users
Literary Fiction	238 users
Speculative Fiction	237 users
Classics	222 users

[See top shelves...](#)

Slika 4: Primjer preporučenih oznaka na Goodreadsu

Klikom miša na određenu policu stranica vodi korisnika na pregled nedavno objavljenih knjiga koje su korisnici svrstali na iste police; ove stranice nude i jednostavno objašnjenje uporabe određene oznake, kao i pojednostavljeni „tezaurus“ s odnosom povezanih pojmova, tj. žanrova, ako oni postoje: tako se za oznaku to-read daje objašnjenje „to-read je policu na Goodreadsu na koju članovi pohranjuju knjige koji bi htjeli pročitati“ („To Read“), a za oznaku *fiction* objašnjenje žanra kao „pričanje priča koje nisu stvarne“ („Fiction“) te popis povezanih pojmova, među kojima se navode pojmovi poput „fantasy“, „romance“ i „young adult“ ali i „pulp“ i „media tie in“ (Slika 5).

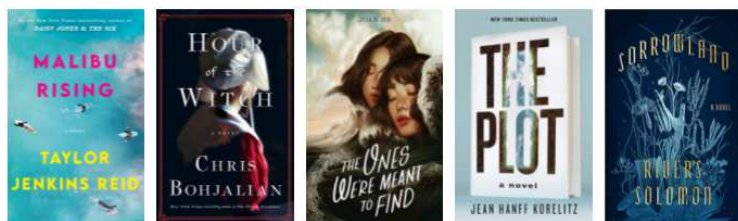
Genres

Fiction

Favorited

Fiction is the telling of stories which are not real. More specifically, fiction is an imaginative form of narrative, one of the four basic rhetorical modes. Although the word fiction is derived from the Latin *finco*, *finxer*, *finxi*, *factum*, "to form, create", works of fiction need not be entirely imaginary and may include real people, places, and events. Fiction may be either written or oral. Although not all fiction is necessarily artistic, fiction is largely perceived as a form of art or entertainment. The ability to create fiction and other artistic works is considered to be a fundamental aspect of human culture, one of the defining characteristics of humanity. ([less](#))

NEW RELEASES TAGGED "FICTION"

RELATED GENRES

Fantasy
Romance
Young Adult
Classics
Classics
Mystery
Contemporary
Contemporary
Science Fiction
Horror
Historical
Thriller
Novels
Adventure
Short Stories
Book Club
Childrens
Humor
Literature
Adult Fiction
Drama

Suspense
Chick Lit
Family
Realistic Fiction
Literary Fiction
Action
Plays
Speculative Fiction
Juvenile
Christian Fiction
Magical Realism
Cultural
Gothic
Epic
Retellings
Tragedy
Womens Fiction
Pulp
Media Tie In
Westerns
Folk Tales

RELATED NEWS

Slika 5: Žanr „Fiction“ i povezani pojmovi

Za razliku od mreža poput *Archive of Our Own* koja se koristi takozvanim „goničima oznaka“ (Brezovec 33), *Goodreads* ne omogućava naknadno uređivanje i popravljavanje oznaka, osim već spomenute rudimentarne funkcionalnosti okupljanja semantički povezanih oznaka putem hijerarhija. Volonteri koji su poznati kao „knjižničari Goodreads“ (eng. *Goodreads Librarians*) popravljaju virtualni katalog uređivanjem bibliografskih informacija, poput dodavanja slika naslovnica, popravljavanja tipfelera u naslovima i imenima autora, dodavanja izdanja u objedinjeni zapis, itd. („Goodreads Librarians Group“).

3. Istraživanje: Usporedba amaterskog i iskustvenog istraživanja na katalogu Knjižnica grada Zagreba i društvenoj mreži Goodreads

Istraživanje sličnosti i razlika u amaterskom i iskustvenom sadržajnom označivanju provedeno je na temelju uzorka od 30 beletrističkih naslova. Naslovi su knjige pobjednice nagrade *Goodreads Choice Awards* godina 2014. do 2019., te pripadaju kategorijama: beletristika (eng. *Fiction*), misteriji & triler (eng. *Mystery & Thriller*), povijesni roman (eng. *Historical Fiction*), fantastika (eng. *Fantasy*), ljubavni roman (eng. *Romance*), horor (eng. *Horror*), znanstvena fantastika (eng. *Science-Fiction*), roman za mlade (eng. *Young Adult Fiction*), fantastični roman za mlade (eng. *Young Adult Fantasy*), prvijenac (eng. *Debut Author*) i najbolji od najboljih (eng. *Best of the Best*). Potpuni popis odabranih djela nalazi se u dodatku Prilog 1 — Uzorak beletristike za analizu po godinama.

Pobjednice su odabrane zbog komparativno veće vidljivosti te stoga i čitanosti ovih naslova na stranici *Goodreads*, što rezultira povećanim dodavanjem naslova na police, tj. korisničkim označivanjem. U ovome se u obzir uzima teorijski potvrđena pravilnost da sustavi za korisničko označivanje proizvode što kvalitetnije folksonomije što se više oznaka dodjeljuje. Također je bilo potrebno pronaći naslove koji imaju hrvatske prijevode, pri čemu se polazi od pretpostavke da međunarodno popularni naslovi imaju povećane šanse za dobivanjem prijevoda te obrade slobodnim formiranim odrednicama u katalogu. Predmetne odrednice i korisničke oznake uzimane su za analizu u periodu od mjesec dana, počevši od 24. svibnja 2021. godine te zaključno s 10. lipnjem 2021. godine. Ukupan broj slobodnih predmetnih odrednica izvađenih iz kataloga Knjižnica grada Zagreba je 256 za 30 djela, uzevši u obzir da djelo *Gospodin Mercedes / Mr. Mercedes* autora Stephena Kinga ima dva različita popisa oznaka. S *Goodreads*a je za prvi korak analize preuzeto 300 oznaka koje se na stranici nalaze uz naslove, te je analizirano 15,000 oznaka iz proširenog popisa oznaka za drugi korak analize.

3.1. Metode

Istraživanje se provodi kroz kvantitativnu analizu s elementima kvalitativne. Uzorak predmetnih odrednica bit će analiziran kvalitativno, u čemu poteškoće stvara manjak standardiziranosti u njihovom stvaranju i dodjeljivanju, kao i činjenica da ih dodjeljuju različite knjižnice, te time i različite osobe čije se prakse ne moraju ni u čemu poklapati. Međutim, moguće ih je proučiti i usporediti kroz nekoliko osnovnih kriterija: struktura odrednica s fokusom na analiziranje mogućih primjera zalihosti, njihove sadržajne kategorije, prosječan broj

dodijeljenih pristupnica te utjecaj količine pristupnica na obujam obrađenog sadržaja. Podaci će biti prikazani i proučeni i kvantitativno te prikazani uz pomoć tablica i grafova.

Nadalje, budući da je popis najpopularnijih oznaka na Goodreadsu standardiziran na iznos od deset oznaka, kao kvalitativni kriterij će se proučavati sadržajne kategorije oznaka te njihova zalihost, npr. ponavljanje iste oznake, tipfeleri, netočne oznake, subjektivne oznake. Proučavanje korisničkih oznaka bit će manje detaljno od onog slobodno formiranih odrednica zbog velikog uzorka relevantne literature u području sustava za društveno označivanje.

Konačno, odrednice i oznake navedenih naslova bit će uspoređene kvantitativno, kroz mjerenje postotka podudaranja slobodno formiranih odrednica i najpopularnijih 10 oznaka na Goodreadsu u prvom koraku, te postotka podudaranja slobodno formiranih odrednica te najpopularnijih 500 oznaka na Goodreadsu u drugom koraku. Napokon, kvalitativno će se proučiti i popis onih sadržajnih oznaka koje nije moguće pronaći u katalogu Knjižnica grada Zagreba. Poteškoće u analizi predstavlja potreba subjektivne odluke u selekciji oznaka koje su podudarne odrednicama iz kataloga, zbog čega se u pododjeljku 3.4.3. Usporedba slobodno formiranih odrednica i korisničkih oznaka postavlja nekoliko osnovnih kriterija za sličnost / različitost odrednica i oznaka.

3.2. Hipoteze i ciljevi istraživanja

Hipoteze istraživanja su bile sljedeće:

1. Zapisi slobodno oblikovanih predmetnih odrednica uglavnom će biti neujednačeni, te će pokazivati već utvrđene nedostatke prirodnih jezika: pojavljivat će se veliki raspon u broju odrednica po određenom naslovu, koristit će se pojmovi istog značenja no različite specifičnosti, pododrednice će biti korištene subjektivno i neredovito.
2. Korisnički dodijeljene oznake na Goodreadsu karakterizirat će visoka razina zalihosti kroz nepodudarne ili subjektivne oznake te pregršt sinonimije. Oznake će biti što općenitije što ih je iskoristilo više korisnika, te što preciznije što ih je iskoristilo manje korisnika.
3. Podudarnost prvog koraka analize će biti manja od pedeset posto, dok će podudarnost drugog koraka analize preći pedeset posto.

Cilj istraživanja je doći do zaključka o kompetentnosti stručnjaka da „čita um“ korisnika i predvidi elemente sadržaja koje oni sami pronalaze značajnima u djelima, kao i predstaviti temeljne pravilnosti folksonomija na Goodreadsu te slobodno formiranih odrednica u katalogu Knjižnica grada Zagreba. Doprinos istraživanja je u pobližem proučavanju slobodno formiranih odrednica kao primjera knjižnične prakse koja je bliska korisničkom označivanju, ali ipak sadržava neke elemente kontrolirane predmetne obrade. Nadalje, odabirom beletristike za uzorak nastoji se istaknuti važnost osiguravanja predmetnog pristupa i neznanstvenim vrstama književnosti. Kombinacijom kvalitativne i kvantitativne metode nastoji se dati uvod u problematiku sadržajne obrade beletristike putem komplementarnih pristupa korisničkog i profesionalnog označivanja, kako bi rezultati mogli biti korišteni za daljnja, specifičnija istraživanja u ovom važnom području proučavanja.

3.3. Rezultati i diskusija

3.3.1. Slobodno formirane odrednice u katalogu Knjižnica grada Zagreba

Slobodno formirane odrednice sastoje se od nekontroliranih pojmova iz prirodnog jezika koji su u nekim slučajevima stavljeni u odnose vodeće i dodatne oznake korištenjem interpunkcijskom znaka crtice, kao na primjeru djela *Moja Aljaska / The Great Alone* iz uzorka za analizu:

Tablica 1: Struktura slobodno formiranih odrednica

ODREDNICA – PODODREDNICA	djevojčice – glavni likovi obitelji – književna tema veterani – književna tema preživljavanje u prirodi – književna tema ptsp – književna tema aljaska – mjesto radnje 20. st. 70-ih – vrijeme radnje obiteljski roman – ∅
---------------------------------	---

Odrednica opisuje određeni tematski element iz djela, dok ga pododrednica svrstava u širu kategoriju i kontekstualizira. Prema neformalnom intervju s Borislavom Majkićem, knjižničarom iz Knjižnice Vladimira Nazora, interna praksa na razini Knjižnica grada Zagreba preporuča sljedeće smjernice u sadržajnoj obradi beletristike:

1. tema (ključna riječ za temu u beletristici razlikuje se od predmeta u znanosti te se ključni na sljedeći način: pojam - književna tema, npr. vampiri – književna tema)

2. likovi (unos se ime lika kao ključna riječ kad ime nije u naslovu publikacije, a važno je jer okuplja niz publikacija (npr. junak stripa - Alan Ford) ili je lik književni motiv raznim autorima, npr. Edip, Faust, Mefisto)
3. prostorno-vremensko smještanje radnje (ključna riječ se unosi za mjesto i vrijeme radnje ako su bitni za djelo i to na sljedeći način: npr. Zagreb – mjesto radnje, Zagreb 1980-ih - mjesto radnje; 19. st. – vrijeme radnje)
4. stilska formacija (unos se ključna riječ, npr. romantizam)
5. pripovjedač (unos se ključna riječ ako je bitna za djelo, npr. nepouzdana pripovjedač)
6. strukturalna obilježja (unos se ključna riječ ako je obilježje bitno za djelo, npr. poliperspektivno pripovijedanje, viševremensko pripovijedanje, solilokvij)
7. žanr (unos se ključna riječ, npr. znanstvena fantastika), podžanr (unos se ključna riječ ukoliko termin postoji, npr. space-opera)
8. neusvojeni žanr (unos se kao ključna riječ, npr. chick-lit, osim ako ima pejorativno značenje, npr. ljubić, krimić)
9. žanr kao tema publikacije (ključna riječ se izražuje u sljedećem obliku: npr. povijesni roman – tema)
10. stilska obilježja (unose se kao ključne riječi, npr. poetska proza, maniristički stil, dijaloška forma, autobiografska proza, putopisna proza)
11. rod (unos se kao ključna riječ kad ga je potrebno istaknuti, npr. jednočinka)

Možemo prepoznati preporuku za tri glavne pododrednice – književna tema, mjesto radnje i vrijeme radnje – dok se ostali elementi navode kao ključne riječi.

Pododrednice korištene u zapisima iz uzorka moguće je vidjeti u Tablica 2 – to su književna tema, vrijeme radnje, glavni likovi, mjesto radnje, vrijeme radnje, književni motiv, književni lik. Od ovih pododrednica, dosljedno se koristi samo pododrednica „književna tema“, koja se pojavljuje u 30 od 31 zapisa te pokazuje najveći broj korištenja. Ostale pododrednice se koriste rijetko i u izoliranim slučajevima.

Tablica 2: Pododrednice

pododrednice	broj zapisa u kojima se koristi	ukupan broj korištenja
književna tema	29	109
vrijeme radnje	4	4
glavni likovi	8	9
mjesto radnje	9	9
književni motiv	1	1
književni lik	3	5

Posebno je potrebno istaknuti pododrednicu „književni motiv“ koja se koristi jedino u zapisu djela *Kirka / Circe* kao dopuna odrednici „odiseja“. Poseban nedostatak dosljedne uporabe prati pododrednicu „glavni likovi“, koja je često zamijenjena općenitom pododrednicom „književna tema“, kao u primjeru odrednice „žene – književna tema“ (*Svjedočanstva / The Testaments*) u usporedbi s odrednicom „mlade žene – glavni likovi“ (*Još Uvijek Ja / Still Me*). Također je zanimljiv jedinstveni primjer predmetnog niza „drugi svjetski rat – dječak i djevojčica“ iz zapisa djela *Svjetlo koje ne vidimo / All the light we cannot see*, koji nije naveden u tablici zbog nestandardne logike u sklapanju odrednice i pododrednice. U ovom primjeru, dodatna odrednica „dječak i djevojčica“ nosi individualni semantički sadržaj koji se dodaje vodećoj odrednici „drugi svjetski rat“ – ovo se razlikuje od pododrednica poput „književna tema“ ili „glavni likovi“, koje su nužne za kontekstualizaciju odrednice, no ne nose vlastito značenje za sadržaj djela.

Ostalih 137 odrednica oblikovane su kao ključne riječi te ih možemo grupirati pod sljedeće kategorije (ponavljanja su zabilježena brojevima u zagradama): oznake za književnu seriju/broj knjige u književnoj seriji, oznake za književnu nagradu, oznake za ekranizaciju, oznake za žanr, oznake za pripovjedačke tehnike, oznake za književni rod/književnu vrstu, oznake za djela nastala na određenom jezičnom/teritorijalnom području, oznake za elemente radnje. Kategorije oznaka i primjeri navedeni su u Tablica 3. Kategorije ponuđene internim smjernicama koje nisu zastupljene u nijednom zapisu uzorka su stilska formacija, stilska obilježja i književni žanr kao tema i rod. Kategorije koje smjernice ne preporučuju, no zastupljene su u zapisima, su oznake za književnu seriju, književnu nagradu te ekranizaciju.

Tablica 3: Oznake koje nisu određene pododrednicama

Oznake za književnu seriju/broj knjige u književnoj seriji	drugi dio (3) ; prvi dio (5) ; serija sluškinjina priča ; serija naslijeđe oriše ; serija crvena kraljica ; četvrti dio ; serija prijestolje od stakla ; treći dio
Oznake za književnu nagradu	bookerova nagrada za roman godine ; nagrada goodreads choice za najbolju fikciju ; goodreads choice award ; književna nagrada carnegie medalja
Oznake za ekranizaciju	ekranizirano djelo (2) ; ekranizirao ridley scott
Oznake za žanr	psihološki triler (3) ; roman detekcije (3) ; kriminalistički roman (5) ; ljubavni roman (6) ; obiteljski roman (4) ; fantastični roman (6) ; chick lit ; zabavni roman ; epska fantastika (3) ; roman za mlade (5) ; znanstvena fantastika (4) ; znanstvenofantastični roman (2) ; fantastični triler ; horror roman ; fantasy drama ; povijesni roman (3) ; društveni roman ; roman, kriminalistički (2) ; ratni roman ; tragedija ; nadnaravna romansa (2) ; roman, fantastični ; psihološki roman ; fantastična romansa ; triler (2) ; roman, kriminalistički (2) ; horror ; fantastika ; roman za tinejdžere ; sf ; roman, znanstveno-fantastični
Oznake za strukturalna obilježja	višeperspektivno pripovijedanje (5) ; viševremensko pripovijedanje (2) ; nepouzdani pripovjedač
Oznake za književni rod/književnu vrstu	drame ; proza (7) ; roman (2)
Oznake za djela nastala na određenom jezičnom/teritorijalnom području	američka knjiž. (6) ; engleska knjiž. ; američka književnost (2)
Oznake za elemente radnje	demoni ; vampiri ; vještice

Čak i u malom uzorku oznaka, analiza pojedinih kategorija oznaka pokazuje već utvrđene mane jezika bez kontroliranog rječnika. Pojavljuju se:

- tuđenice : fantasy / fantastična ; horror / horor ; goodreads choice award / nagrada goodreads choice
- korištenje skraćenica : znanstvena fantastika / sf
- termini različite specifičnosti : triler / psihološki triler, fantastični triler

- varijacije u interpunkciji : znanstvenofantastični / znanstveno – fantastični ; američka knjiž. / američka književnost
- varijacije u slaganju sintagmi: roman, fantastični / fantastični roman

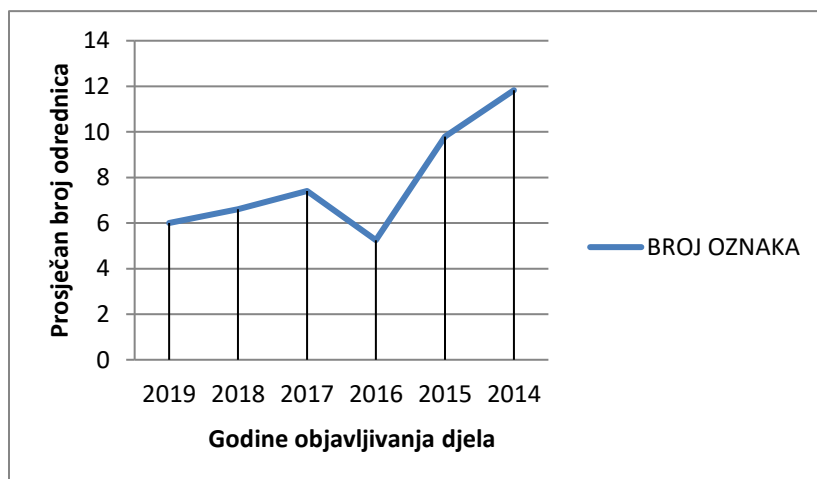
Zbog manjka semantičkih veza između oznaka, korisnik se može naći u dvojbi vezano za žanrovska određenja djela, kao u primjeru oznaka „nadnaravna romana“ / „fantastična romana“ te „roman za mlade“ / „roman za tinejdžere“, među kojima razlike nisu jasne bez pojašnjenja. Pronalazi se i primjer korištenja neformalnih žanrovskih odrednica, kao što je „zabavni roman“, koja proizlazi iz subjektivnog vrijednosnog suda označitelja, te se ne može shvatiti sadržajnom.

Broj dodijeljenih pristupnica također uvelike varira ovisno o zapisu. Većina djela je označena s 4 – 12 oznaka, no postoje i primjeri označavanja s ekstremno malom količinom oznaka (N=1) te ekstremno velikom količinom oznaka (N=17). Podatci su prikazani u Tablica 4.

prikazuje vremensku pravilnost u vidu postupnog smanjivanja prosječnog broja odrednica ovisno u godini objavljivanja/katalogiziranja knjige, uz iznimku pada u 2016. godini zbog nekarakteristično malog broja dodijeljenih odrednica (N=1) u zapisu djela *Priča završava s nama* / *It ends with us*.

BROJ OZNAKA	BROJ ZAPISA
1 do 3	1
4 do 6	9
7 do 9	11
10 do 12	8
13 do 15	1
16+	1

Tablica 4: Brojevni raspon pristupnica po zapisu

Graf 1: Prosječan broj dodijeljenih pristupnica po godinama

Za pobližu analizu dodjeljivanja slobodno formiranih odrednica napravljena je kvalitativna usporedba zapisa oznaka iz svakog brojevnog raspona. Tamo gdje je odabir bio

moć, odabran je prvi zapis u uzorku sa srednjom vrijednošću raspona (N=5, N=8, N=11). Potpun popis zapisa i odrednica nalazi se u Prilog 2 — Primjer zapisa po rasponu oznaka.

Komparativna analiza zapisa pokazuje da zapisi s prosječnim brojem oznaka od 4 do 9 u pravilu pokazuju veću internu dosljednost od onih s vrlo velikim brojem oznaka. Tako se u zapisu djela *Djevojka u vlaku* (N=11) pojavljuju dvije iste, no različito spojene sintagme, „kriminalistički roman“ i „roman, kriminalistički“. Razina balastnosti nadalje raste s porastom broja oznaka; u zapisu djela *Svjetlo koje ne vidimo* (N=14) koriste se iste oznake s pododrednicom i bez, „2. svjetski rat“ / „2. svjetski rat – književna tema“, te varijante istog iskaza u punom i skraćenom obliku, „američka književnost“ i „američka knjiž.“. Najveću razinu zalihosti pokazuje zapis s najvećim brojem oznaka, *Knjiga života* (N=17), koju karakteriziraju svi navedeni problemi: ponavljanje oznaka s pododrednicom i bez, korištenje punog i skraćenog oblika, te suprisutnost odrednica poput „fantastika“, „fantastični roman“ i „roman“, gdje je potrebna samo oznaka „fantastični roman“ kako bi opisao sadržaj djela. Također, svi zapisi u rasponu od 10 do 17 oznaka koriste vrlo općenite pristupnice poput „proza“ i „roman“, čija je upotreba za korisničko pregledavanje malena.

Ipak, potrebno je istaknuti da iako zalihost stvara nepreglednost u zapisu oznaka, razdvajanje termina poput „fantastični roman“ i „fantastika“ mogu pomoći korisnicima da pronađu fantastična djela određene književne vrste u katalogu, što im ne bi bilo omogućeno korištenjem općenitije oznake „fantastika“. Zapisi s više oznaka također obuhvaćaju više kategorija od onih s manje, što povećava količinu informacija koju korisnik može saznati o određenom djelu, te broj pristupnicama po kojima može pregledavati slična djela. Međutim, optimalan odnos obuhvaćenih kategorija i broja upotrijebljenih oznaka pokazuju zapisi od 7-12 odrednica koji obuhvaćaju 5-6 kategorija. Broj obuhvaćenih kategorija pada ili ostaje isti kako se broj odrednica povećava. Navedeni podatci su prikazani u

Tablica 5.

Tablica 5: Broj zastupljenih kategorija oznaka po broju ukupnih oznaka

BROJ OZNAKA	KATEGORIJE OZNAKA	BROJ ZASTUPLJENIH KATEGORIJA
N = 1	žanr	1
N = 5	književna tema književna nagrada	2
N = 8	žanr književna tema književna nagrada oznaka knjige za književnu seriju broj knjige u seriji	5
N = 11	žanr književna tema strukturalna obilježja glavni likovi područje nastajanja književna vrsta/rod	6
N = 14	žanr književna tema strukturalna obilježja područje nastajanja književna vrsta/rod vrijeme radnje	6
N = 17	žanr književna tema područje nastajanja književna vrsta/rod broj knjige u književnoj seriji	5

3.4.2. Korisničke oznake na Goodreadsu

Goodreads svrstava sužene folksonomije od deset najpopularnijih korisničkih oznaka pod pojmom „žanrovi“. Neki primjeri ovih žanrovskih oznaka su „*fantasy*“, „*science-fiction*“, „*fiction*“, „*young-adult*“, itd. Nalazimo i podžanrovske oznake, koje su stavljene u odnos sa nadređenim pojmovima pomoću interpunkcijskog znaka „više od“: „*young-adult* > *teen*“, „*fantasy* > *high-fantasy*“, „*fantasy* > *paranormal*“, itd. (Tablica 6).

Tablica 6: Primjer žanrovskih i podžanrovskih oznaka

ŽANROVSKE OZNAKE	PODŽANROVSKE OZNAKE
fiction	science-fiction > dystopia
science-fiction	young-adult > teen
romance	romance > contemporary-romance
thriller	thriller > psychological-thriller
fantasy	fantasy > high fantasy
horror	fantasy > paranormal
young-adult	war > world war II

Analizom uzorka od 30 oznaka možemo uočiti i nekoliko nepravilnosti. Budući da se za ponuđeni popis odabiru najpopularnije police, u njima se često pojavljuju oznake koje ne možemo opisati „žanrovskima“, pa ni sadržajnim, jer korisnicima ne daju korisne informacije o sadržaju djela: to su oznaka „*audiobook*“ (upotrijebljena objektivno određuje vrstu građe, upotrijebljena subjektivno određuje način na koji je čitatelj konzumirao djelo) i „*book-club*“ (subjektivna oznaka, označava da je djelo pročitano u sklopu čitateljskog kluba). Nadalje, u žanrovskim oznakama dolazi do redundantnosti u obliku u kojemu je zapažen i u slobodno formiranim odrednicama; tako pronalazimo oznake poput „*thriller*“, „*mystery*“ i „*mystery-thriller*“ u jednoj suženoj folksonomiji. Iako ovakva razdioba u nekim slučajevima može pomoći u osiguravanju specifičnijeg pronalaženja, kao što je već navedeno u primjeru slobodno formiranih odrednica, ovakav sadržajni opis također limitira korisnikovu mogućnost da sazna što više o djelu koje ga zanima koristeći što manje truda za pregledavanje, pogotovo kada je obujam oznaka strogo određen. Još veće nedoumice stvara simultano korištenje oznaka koje su međusobno oprečne, vidljivo u primjeru žanrovskih oznaka „*young-adult*“ / „*new-adult*“ /

„adult“, od kojih svaka, po definicijama s Goodreads, cilja na zasebnu dobnu skupinu: 13 – 18 („Young Adult“); 18 – 25 („New Adult“); 25+ godina.

Konačno, moguće je istaknuti i primjer nestandardne prakse u morfološkom obliku oznaka, već istaknutu karakteristiku označivanja prirodnim jezikom. Iako su oznake na popisu preporučenih oznaka uglavnom u jednini, postoje dvije oznake u množini: „novels“ i „classics“. Zanimljiva je i činjenica da folksonomija djela *Svjedočanstva* koja sadrži oznaku „classics“ u popisu najpopularnijih oznaka (227 korisnika), ima i njezin oblik u jednini, „classic“, no dublje u popisu oznaka (37 korisnika). Još je zanimljiviji slučaj folksonomije djela *Djevojka u vlaku / Girl in the Train*, gdje je oznaku „novels“ upotrijebilo 747 korisnika, a oznaku „novel“ čak 316. Primjer nam ukazuje na činjenicu da, iako *Goodreads* uređuje folksonomiju deset najpopularnijih oznaka u vidu određivanja nadređenih i podređenih pojmova, osiguravanje jedinstvenosti u broju imenica nije prioritetno.

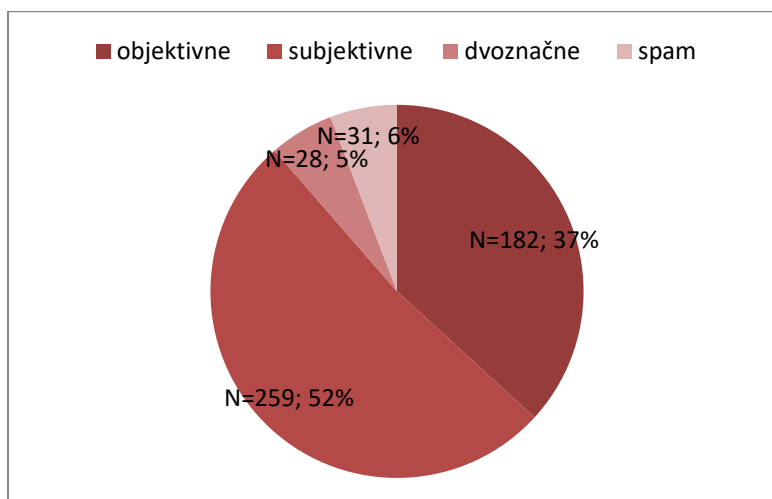
Navedene nepravilnosti prikazane su u Tablici 8, a ponavljanja određene oznake su zabilježena brojevima u zagradama.

Tablica 7: Nepravilnost u folksonomijama najpopularnijih deset oznaka

OZNAKE KOJE NISU SADRŽAJNE	OZNAKE KOJE SE PONAVLJAJU	OPREČNE OZNAKE	OZNAKE „NESTANDARDIZIRANOG“ OBLIKA
audiobook (28) book club (5)	thriller / mystery / mystery-thriller (5) historical-fiction / historical (5) adult / adult-fiction (13) contemporary / romance / contemporary-romance (3) contemporary / young-adult / young-adult-contemporary (2) fantasy / young-adult / young-adult-fantasy (3) science-fiction / fantasy / science-fiction-fantasy (3) romance / paranormal / paranormal romance	adult / new-adult adult / new-adult / young-adult adult / young-adult (2) young-adult / new-adult	novels (3) classics (2)

Za osnovan uvid u veći uzorak oznaka s *Goodreads*, napravljena je pobliza analiza prvih 500 oznaka djela *Svjedočanstva / The Testaments*. Oznake su podijeljene na objektivne (sadržajne, tiču se predmeta djela: „fantasy“, „feminist“, „booker-prize“), subjektivne (tiču se korisnika koji ih označuje: „favourites“, „to-read“, „reading-challenge“), dvoznačne (mogu se odnositi na djelo ili na odnos korisnika prema djelu: „physical-edition“, „books-of-2019“, „2019-

fiction“, itd.) i *spam* oznake (oznake na jezicima koji nisu engleski: „*distopía*“, „*fictie*“ ; oznake čije značenje nije jasno ili je previše općenito da bi bilo korisno: „*on-deck*“, „*book*“ ; tipfelari: „1“, „a“). Broj oznaka u svakoj kategoriji te postotak kategorije moguće je vidjeti u Graf 2.

Graf 2: Broj i postotak korisničkih oznaka

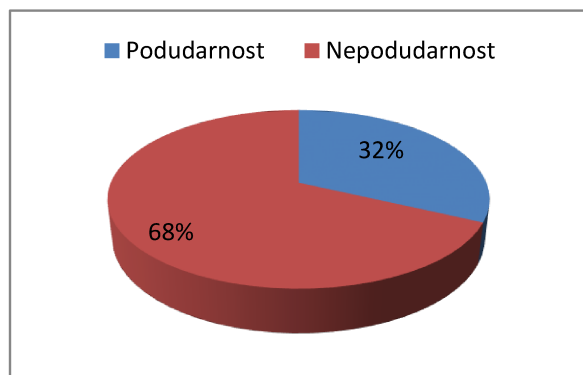
Potrebno je istaknuti da su u broj oznaka uključene njihove brojne semantičke/morfološke varijacije, što čini stvaran, produktivan uzorak objektivnih oznaka puno manjim. U popisu se također nalazi manji udio tipfelera i netočnih oznaka. Neke od mnogih nepravilnosti su sljedeće:

- sinonimija: canadian-literature / canadiana ; female-writers / female-authors / women-authors ; contemporary / modern / 21st century ; female-protagonist / female-lead ; award-winners / prize-winners
- skraćenicice: science-fiction / s / sff / scifi ; feminism / fem ; literature / lit ; young-adult / ya ; alternate-history / alt-history ; fiction / fic ; speculative / spec ; canadian-literature / canlit ; man-booker / booker
- jednina / množina: sequel / sequels ; novel / novels ; classic / classics ; female-author / female-authors ; dystopia / dystopias
- nepravilno spajanje sintagmi: women-s-fiction ; the-handmaid-s-tale
- različito spajanje sintagmi: scifi-fantasy / sci-fi-and-fantasy ; dystopian-post-apocalyptic / dystopian-and-post-apocalyptic
- različiti poredak riječi u sintagmi: sci-fi-fantasy / fantasy-sci-fi ; dystopian-fiction / fiction-dystopian ; adult-fiction / fiction-adult
- tipfelari: distopias, dystopian
- varijacije u obliku riječi: award-winner / award-winning ; dystopian / dystopic ; politics / political ; future / futuristic ; feminism / feminist
- netočne oznake: american-literature

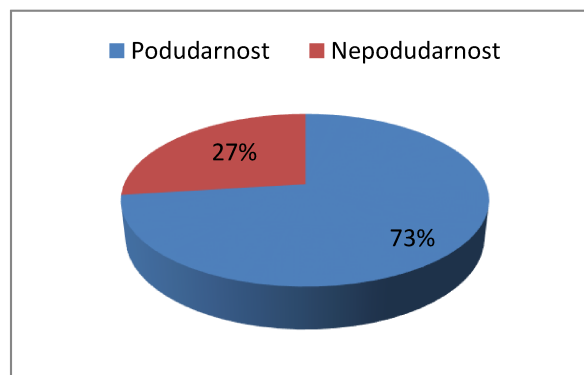
Glavni razlog velikom broju subjektivnih i dvoznačnih oznaka je činjenica da društvene mreže poput Goodreads korisnicima služe za stvaranje privatnih i javnih kolekcija, dva cilja koja nisu nužno kompatibilna (Guy i Tonkin). Ipak, iako je korištenje objektivnih oznaka važnije za blagostanje čitave zbirke, subjektivne oznake koje ukazuju na osjećaje čitatelja prema djelu također su od koristi drugim čitateljima na stranici, te pridonose preporučnoj te društvenoj funkcionalnost stranice. Međutim, zbog objektivne prirode oznaka u katalogu Knjižnica grada Zagreba te potrebe komparativne analize, na subjektivne oznake se u ovom istraživanju gleda kao na balastne.

3.4.3. Usporedba slobodno formiranih odrednica i korisničkih oznaka

Poteškoće u usporedbi dva uzorka oznaka predstavlja različit jezik pisanja, zbog čega podudarnost oznaka ne može biti jednoznačna. Tako se kao podudarne shvaćaju oznake poput „kriminalistički roman“ – „*crime*“ (*Nijema pacijentica / The Silent Patient*) ili „ljubavni roman“ – „*romance*“ (*Još uvijek ja / Still Me*). Za neformalne oznake koje nemaju izravan prijevod na engleski jezik, kao podudarne oznake se shvaćaju one koje imaju blisko značenje, kao što je „zabavni roman“ – „*rom-com*“ (*Kvocijent Poljubaca / The Kiss Quotient*). Još jednu prepreku stvara činjenica da oznake ponekad imaju isto temeljno značenje kao i dodijeljene odrednice, no manje su specifične, kao na primjer oznaka „*survival*“ za odrednicu „preživljavanje u prirodi“ (*Moja Aljaska / The Great Alone*) ili oznaka „*autism*“ za odrednicu „aspergerov sindrom“ (*Sva radosna mjesta / All the Bright Places*). Za potrebe istraživanja, ove oznake se shvaćaju kao podudarne budući da pokrivaju isti sadržajni element djela kao i odrednice ili podrazumijevaju specifičniju dopunu koja im nedostaje („*survival [in nature]*“). Oznake čiji je izraz drugačiji, a značenje samo indirektno povezano s onim odrednicama, ne shvaćaju se kao podudarne: primjer je nedovoljno precizna oznaka „*psychology*“ za odrednicu „psihijatri“, oznaka „*abuse*“ za odrednicu „nasilje u obitelji“ ili oznaka „*crime*“ za odrednicu „svjedoci zločina“.

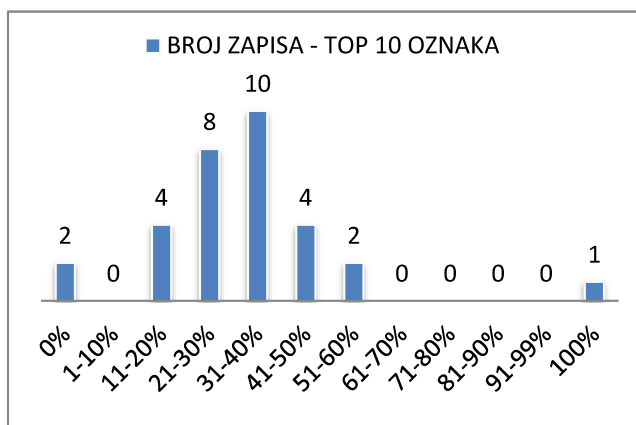

Graf 4: Prvi korak analize podudarnosti

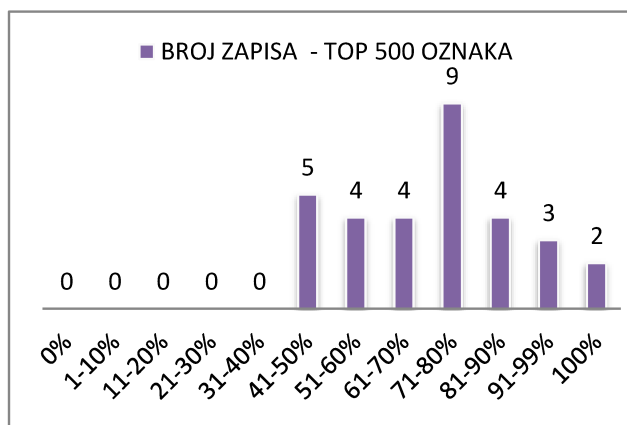

Graf 3: Drugi korak analize podudarnosti

U prvom koraku istraživanja uspoređuju se slobodno formirane odrednice te prvih 10 najpopularnijih korisničkih oznaka na Goodreadsu. Ukupan postotak podudarnosti u ovom koraku iznosi 32% (Graf 3). U drugom koraku slobodno formirane odrednice se uspoređuju s prvih 500 najpopularnijih korisničkih oznaka, kada postotak raste na čak 73% (Graf 4). Brojeve zapisa po postotku podudarnosti moguće je vidjeti u Graf 6 za prvi korak, te u Graf 5 za drugi korak.

Graf 6: Broj zapisa po postotku podudarnosti [1]

Graf 5: Broj zapisa po postotku podudarnosti [2]

Tablica 8: Podudaranje žanrovskih odrednica/oznaka

ŽANROVSKE ODREDNICE	70
BROJ ODGOVARAJUĆIH Ž. ODREDNICA / TOP 10 OZNAKA	58
BROJ ODGOVARAJUĆIH Ž. ODREDNICA / TOP 500 OZNAKA	66

Za daljnje proučavanje zanimljivi su zapisi s 0% podudarnosti (*Daisy Jones & Šestorka* u prvom koraku analize ; *Malo je nedostajalo / Truly Madly Guilty* u prvom koraku analize), te zapisi sa 100% podudarnosti (*Priča završava s nama* u prvom i drugom koraku analize ; *Daisy Jones & Šestorka* u drugom koraku analize). Oznake i odrednice ovih zapisa detaljno su prikazane u Tablica 9 (vidi dolje). Budući da odrednice dodijeljene djelu *Daisy Jones & Šestorka* ne sadrže žanrovsko određenje, u top 10 korisničkih oznaka, koje su prethodno opisane kao općenite i pretežito „žanrovske“, ne pronalazimo istoznačni par. Međutim, proširivanjem uzorka

na 500 najpopularnijih korisničkih oznaka pronalazimo odgovarajući par svakoj od odrednica. Drugi zapis s 0% podudarnosti sličan je prethodnome: iako sadrži jednu žanrovsku odrednicu među četiri odrednice za književnu temu, nju pronalazimo u drugom koraku istraživanja na Goodreadsu u privatnim zbirka 16 korisnika. Primjer podudarnosti od 100% je zapis koji sadrži samo jednu predmetnu odrednicu, i to općenitu, žanrovsku, čiji je odgovarajući par prvi na popisu top 10 korisničkih oznaka.

Analiza ovih izoliranih primjera nas vodi na sljedeću pravilnost: iako je postotak prvog koraka analize malen, to je rezultat specifičnog uzorka korisničkih oznaka na Goodreadsu; kada se istraživanje suzi na podudarnost žanrovskih oznaka u prvom koraku, dobiva se visoki rezultat od 83% podudarnosti, koji raste na 94% podudarnosti u drugom koraku. Brojčani podaci o podudarnosti žanrovskih odrednica i oznaka prikazani su u Tablica 8. Jedine četiri žanrovske odrednice koje ne dobivaju odgovarajuću korisničku oznaku u nijednom koraku analize su: „obiteljski roman“ (*Moja Aljaska*), „društveni roman“ (*Idi, postavi stražara / Go Set a Watchman*), „tragedija“ (*Slavujeva pjesma*) i „psihološki roman“ (*Sva radosna mjesta*). Konačno, analizom najpopularnijih 500 oznaka iz zapisa za djelo *Svjedočanstva* (izuzevši najpopularnijih 10 oznaka) pronalazimo 32 oznake koje su semantički i morfološki jedinstvene, te čiji sadržaj odrednice ne pokrivaju. Njih možemo kategorizirati na sljedeći način:

- žanrovske: *fantasy, drama, speculative, thriller, post-apocalyptic, young-adult, suspense, horror, family, adventure, romance, sociology*
- književni rod/vrsta: *literature, novel, epistolary*
- jezična/teritorijalna pripadnost: *english, american*
- podatak o autoru: *margaret-atwood*
- književne teme: *religion, politics, social-issues, alternate-history, friendship, coming-of-age, survival, abuse, sisters, relationships, sociology*
- strukturalna obilježja: *multiple-pov, female-lead*
- mjesto radnje: *usa*
- vrijeme radnje: *future*

Iz ovog uzorka oznaka moguće je izdvojiti dio oznaka koje ne dodaju značajnu sadržajnu dimenziju djelu, kao npr. vrlo općenita oznaka „*relationships*“ kao književna tema, ili oznaka „*future*“ kao vremenska odrednica. Nadalje, veliki raspon sličnih žanrovskih odrednica može dovesti do prevelikog odziva te time i do smanjenja preciznosti. Problematično je i

upotrebljavanje oznake „*sociology*“ koja je prikladnija u kontekstu djela znanstvenog tipa. Konačno, u oznakama koje označuju jezičnu/teritorijalnu pripadnost moguće je uočiti netočnu oznaku „*american*“ koju je iskoristilo 24 korisnika.

Kada se uzima u obzir činjenica da je proučavana folksonomija od 500 oznaka zajednički trud tisuće čitatelja, dolazi se do zaključka da je broj oznaka koje uistinu opisuju sadržaj djela vrlo malen. Stoga, visoki postotci poklapanja, kako žanrovskog, kako sveobuhvatnog u drugom koraku analize, upućuje nas na visoku razinu sposobnosti predmetnih stručnjaka da izraze one elemente koji korisnici pronalaze značajnima u beletrističkom djelima te da im na neki način „čitaju um“ i predviđaju njihove informacijske potrebe.

Tablica 9: Komparativni prikaz odrednica i oznaka

NASLOV (ukupan broj korisničkih oznaka)	S.F.PREDMETNE ODREDNICE	KORISNIČKE OZNAKE – PRVI KORAK (broj korisnika koji su upotrijebili oznaku)	KORISNIČKE OZNAKE – DRUGI KORAK (broj korisnika koji su upotrijebili oznaku)
Daisy Jones & Šestorka – Daisy Jones & The Six (21,714)	ekranizirano djelo rock-glazbenici - književna tema pjevačice - književna tema 1970-te - vrijeme radnje	Historical > Historical Fiction (3,802) Fiction (3,744) Audiobook (2,062) Contemporary (966) Adult (902) Music (816) Historical (744) Romance (559) Adult Fiction (461) Book Club (197)	1970s (61) musicians (26) rockstar (17) adaptations (15)
Malo je nedostajalo - Truly Madly Guilty (10,365)	obiteljski roman obitelji - književna tema parovi - književna tema krivnja - književna tema prijateljice - književna tema	Fiction (2,289) Contemporary (585) Womens Fiction (62) > Chick Lit (559) Audiobook (448) Mystery (408) Adult (251) Adult Fiction (250) Cultural > Australia (162) Thriller (131) Drama (121)	Family (83) Friendship (78) Domestic-fiction (16)
Priča završava s nama – It Ends with Us (21,374)	ljubavni roman	Romance (4,165) Contemporary (2,003) New Adult (1,543) Fiction (1,125) Romance > Contemporary Romance (509) Adult (423) Sociology (12) > Abuse (360) Womens Fiction (17) > Chick Lit (316) Audiobook (285) Young Adult (221)	

4. Zaključak

Individualna analiza korisničkih oznaka te slobodno formiranih odrednica pokazuje veliku razinu sličnosti između ova dva tipa označivanja: kao što je karakteristično od prirodnih jezika, i odrednice i oznake odlikuje nedosljedno dodjeljivanje u vidu različite uporabe žanrova, interpunkcije te nepodudarnog slaganja sintagmi. Stoga se prva pretpostavka za istraživanje pokazala kao točnom: zapisi se uvelike razlikuju, posebice u broju dodijeljenih odrednica koji varira od vrlo niskog (N=1) do vrlo visokog (N=17); pojavljuje se i različito te nestandardizirano korištenje pododrednica – pododrednica „književna tema“ pokazuje najveću te sveobuhvatnu uporabu, dok se sve ostale pododrednice pojavljuju neredovito. Iako su ponuđene interne smjernice za kreiranje odrednica, dio ponuđenih odrednica se ne pojavljuje u praksi, te postoji nekoliko koje se pojavljuju, iako njima nisu predviđene. Najpopularnije korisnički dodijeljene oznake vrlo su općenite, te iskazuju samo žanrovski sadržaj određenog djela; prati ih i proturječnost te zalihost u vidu ponavljanja istoznačnih oznaka u obliku sintagmi. Širi korpus oznaka je specifičniji, no broj sadržajnih oznaka je malen u usporedbi s subjektivnim i neupotrebljivim oznakama. Usporedba deset najpopularnijih korisničkih oznaka i slobodno formiranih odrednica pokazuje relativno nizak postotak podudaranja od 38%. No, postotak u prvom koraku potrebno je shvatiti kroz kontekst preporučenih oznaka, koje su, kao što je već navedeno, uglavnom žanrovske – kada suzimo podudarnost na isključivo oznake i odrednice žanrovske prirode, dobivamo visoku postotak prosječne podudarnost od 83% u prvom koraku. S obzirom da korisničke oznake postaju specifičnije što su manje korištene, drugi korak analize koji uspoređuje odrednice s 500 oznaka iz beletrističkog uzorka daje visoku generalnu podudarnost od 73%, te još višu žanrovsku podudarnost od 94%. Razlog za ovakvu podudarnost odrednica i oznaka pronalazimo u paradigmi označivanja prirodnim jezikom, koji knjižničarima dopušta veću kreativnost u određivanju predmeta djela, te im omogućava da obujme mnogostrukost sadržaja književnih djela.

Ograničenja istraživanja su prvenstveno u subjektivnoj dimenziji određivanja kriterija za podudarnost, što je posljedica činjenice da su odrednice i korisničke oznake zapisane na različitim jezicima. Sljedeće ograničenje je varijabilnost samih slobodno formiranih odrednica koja iziskuje veći uzorak za istraživanje kako bi se podatci mogli predstaviti sa sigurnošću. Za potvrđivanje pravilnosti o dodjeljivanju pristupnica po godinama također je potrebno analizirati značajno veći uzorak. Bez obzira na to, osnovni rezultati predstavljeni u ovom istraživanju

ukazuju na moguću vrijednost u proučavanju odrednica za beletristiku po godini dodjeljivanja. Nadalje, s obzirom da se beletristika grana na razne žanrove, istraživanje podudarnosti u odrednicama i oznaka određenih žanrova moglo bi rezultirati zanimljivim podacima. Konačno, iako istraživanje proučava strukturu odrednica i korisničkih oznaka, ne daje podatke o korisničkoj perspektivi o ovim sustavima. Zato bi vrijedan dodatak za istraživanje bila anketa o korisničkoj uporabi kategorije *Oznake/Tagovi* u katalogu Knjižnica grada Zagreba, kao i istraživanje načina na koji korisnici Goodreads pronalaze nove naslove (putem „prijatelja“ na stranici ili pregledavanjem po oznakama).

5. Literatura

- AnaLoui, Morteza, i sur. „Spam Fighting in Social Tagging Systems.“ *SocInfo 2012: Lecture Notes in Computer Science*, vol. 7710, 2012., str. 448-461. *SpringerLink*, doi.org/10.1007/978-3-642-35386-4_33. Pristup 22.06.2021.
- Albrechtsen, Hanne. „Subject analysis and indexing-From automated indexing to domain analysis.“ *The Indexer*, sv. 18, br. 4, 1993., str. 219-224. *ResearchGate*, www.researchgate.net/publication/265191594_Subject_analysis_and_indexing-From_automated_indexing_to_domain_analysis. Pristup 22.06.2021.
- Baker, Sharon L. i Gay W. Shepherd. „Fiction Classification Schemes: The Principles behind Them and Their Success.“ *RQ*, sv. 27, br. 2, 1987., str. 245-251. *JSTOR*, www.jstor.com/stable/25828049. Pristup 21.06.2021.
- Banek Zorica, Mihaela i Sonja Špiranec. „Web 2.0 i Semantički Web: ista ili različita odredišta? Neka razmišljanja iz područja informacijskih znanosti.“ *11. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova*, 21.-23. studenoga 2007., Poreč, Hrvatska, urednica Mirna Willer, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008., str. 27-42.
- Banek Zorica, Mihaela, i sur. „Collaborative Tagging Supported Knowledge Discovery.“ *Proceedings of the ITI 2007 29th International Conference on Information Technology Interfaces*, June 25-28, 2007, Cavtat, Croatia, uredile Vesna Luzar-Stiffler i Vesna Huljuz Dobrić, str. 437-442. *ResearchGate*, www.researchgate.net/publication/4266140_Collaborative_Tagging_Supported_Knowledge_Discovery. Pristup 21.06.2021.
- Banek Zorica, Mihaela, i sur. „Collaborative Tagging: Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0.“ *1. međunarodna znanstvena konferencija „The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 – Digital Information and Heritage“*, 7.-9. studenoga 2007., Zagreb, str. 193-202. *Faculty of Humanities and Social Sciences Institutional Repository*, darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/7958/. Pristup 22.06.2021.
- Barbarić, Ana. „Povijesni pregled razvoja OPAC-a.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 46, br. 3-4, 2003., str. 48-58. *CROSBI*, www.bib.irb.hr/146125. Pristup 21.06.2021.
- Borovac, Nikolina. *Strategije očuvanja privatnosti u okviru modernih društvenih medija*. 2014.

- Sveučilište Jurja Josipa Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, diplomski rad.
Repozitorij Filozofskog Fakulteta u Osijeku,
repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:1493. Pristup 22.06.2021.
- Bourlai, Elli E. „‘Comments in Tags, Please!’: Tagging practices on Tumblr.“ *Discourse, Context & Media*, sv. 22, travanj 2018., str. 46-56. *ScienceDirect*,
doi.org/10.1016/j.dcm.2017.08.003.
- Brezovec, Branimira. *Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own*. 2019. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, diplomski rad. *ODRAZ*, urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:008257. Pristup 22.06.2021.
- „Browsing.“ *Modern Information Retrieval Glossary*,
people.ischool.berkeley.edu/~hearst/irbook/glossary.html#B. Pristup 23.06.2021.
- Chu, Clara M. i Ann O'Brien. „Subject analysis: the critical first stage in indexing.“ *Journal of Information Sciences*, sv. 19, br. 6, 1993. *Sage Journals*,
doi.org/10.1177/016555159301900603. Pristup 22.06.2021.
- Cordeiro (Lopes), Maria Ines. „Organizacija znanja i predmetne odrednice : jačanje jedne od najslabijih točaka međunarodnog knjižničarstva.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 44, br. 1-4, 2001., str. 128-144.
- Cordón-García, José-Antonio, i sur. *Social reading: platforms, applications, clouds and tags*. Chandos Publishing, 2013.
- Cosely, Dan, i sur. „Tagging, communities, vocabulary, evolution.“ *CSCW '06: Proceedings of the 2006 20th anniversary conference on Computer supported cooperative work*, studeni 2006., str. 181–190. *ACM Digital Library*, doi.org/10.1145/1180875.1180904. Pristup 22.06.2021.
- Fic, Romina. *Razvoj knjižničnog kataloga: Od Sumerana do novog naraštaja*. 2015. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, diplomski rad. *Faculty of Humanities and Social Sciences Institutional Repository*, darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5255. Pristup 22.06.2021.
- Frančula, Nedjeljko. „Web 3.0 - semantički web.“ *Geodetski list : glasilo Hrvatskoga geodetskog društva*, sv. 71, br. 2, 2017., str. 163-163. *CROSBI*, www.bib.irb.hr/903324. Pristup 22.06.2021.
- Gavranović, Drahomira i Romana Jadrijević. „Predmetna obrada fantastične i znanstveno

- fantastične književnosti: pilotno istraživanje.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 57, br. 13, 2014., str. 141-160. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/142257. Pristup 21.06.2021.
- Gjurković-Govorčin, Rajka. „Novi naraštaj knjižničnih kataloga: Katalog Knjižnica grada Zagreba.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 56, br. 3, 2013., str. 127-146. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/115198. Pristup 21.06.2021.
- Golder, Scott i Bernardo Huberman. „Usage Patterns of Collaborative Tagging Systems.“ *Journal of Information Sciences*, sv. 32, br. 2, 2006., str. 198-208. *ResearchGate*, doi.org/10.1177/0165551506062337. Pristup 22.06.2021.
- Goodreads. „About Us.“ *Goodreads*, www.goodreads.com/about/us. Pristup 22.06.2021.
- . „Fiction.“. *Goodreads*, www.goodreads.com/genres/fiction. Pristup 22.06.2021.
- . „Goodreads Librarians Group.“ *Goodreads*, www.goodreads.com/group/show/220-goodreads-librarians-group. Pristup 22.06.2021.
- . „New Adult.“ *Goodreads*, www.goodreads.com/genres/new-adult. Pristup 22.06.2021.
- . „To Read.“ *Goodreads*, www.goodreads.com/genres/to-read. Pristup 22.06.2021.
- . „Young Adult.“ *Goodreads*, www.goodreads.com/genres/young-adult. Pristup 22.06.2021.
- Grbavac, Jacinta i Vitomir Grbavac. „Pojava društvenih mreža kao globalnog komunikacijskog fenomena.“ *Media, culture, and public relations*, sv. 5, br. 2, 2014., str. 206-219. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/127963. Pristup 22.06.2021.
- Guy, Marieke i Emma Tonkin. „Folksonomies: Tidying up Tags?.“ *D-Lib Magazine*, sv. 12, br. 1, 2006., www.dlib.org/dlib/january06/guy/01guy.html. Pristup 22.06.2021.
- Huang, Jeff, i sur. „Conversational tagging in Twitter.“ *HT'10, Proceedings of the 21st ACM Conference on Hypertext and Hypermedia*, 13.-16. lipanj, Toronto, Ontario, Canada, 2010., str. 173-177. *Association for Computing Machinery Digital Library*, doi.org/10.1145/1810617.1810647. Pristup 22.06.2021.
- Hurtig, Alyssa. *Social practices and user stances: a study of tagging on Tumblr*. 2017. Kingston University, diplomski rad. *ResearchGate*, www.researchgate.net/publication/324887301_Social_practices_and_user_stances_a_study_of_tagging_on_Tumblr. Pristup 22.06.2021.
- Hutchins, W. J. „The concept of 'aboutness' in subject indexing.“ *Aslib proceedings*, sv. 30, br. 5, svibanj 1978., str. 172-181. *Semantic Scholar*, doi.org/10.1108/EB050629. Pristup 22.06.2021.

- Juraga, Marin. „Predmetno pretraživanje u knjižničnim katalozima nove generacije: Katalog Knjižnica grada Zagreba.“ *Predmetna obrada: Pogled unaprijed*, uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017., str. 163-182.
- . „Re: Zamolba za neformalni intervju za potrebe pisanja diplomskog rada.“ Primila Lucija Bakić, 31.05.2021. Intervju putem e-maila.
- Kolbas, Irena. „Načela izrade jezika za predmetno označivanje.“ *Suvremena lingvistika*, sv. 49-50, no. 1, 2000., str. 153-167. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/142161. Pristup 22.06.2021
- Livaja, Blaža i Sonja Špiranec. „Korisničke oznake i predmetne odrednice : Istraživanje funkcionalnosti kao prilog unapređenju predmetnoga pristupa.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 57, br. 1/3, 2014., str. 51-68. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/142251. Pristup 21.06.2021.
- Mai, Jens-Erik. „Deconstructing the Indexing Process.“ sv. 23, str. 269-289. *Emerald Insight*, [doi.org/10.1108/S0065-2830\(1999\)0000023013](https://doi.org/10.1108/S0065-2830(1999)0000023013). Pristup 22.06.2021.
- Majdak, Martina. *Predmetno označivanje beletristike u narodnim knjižnicama*. 2018. Filozofski Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, diplomski rad. *Faculty of Humanities and Social Sciences Institutional Repository*, http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10236/1/Diplomski_Majdak.pdf. Pristup 22.06.2021.
- Majkić, Borislav. „Re: Zamolba za opis prakse dodjeljivanja slobodno formiranih odrednica za potrebe pisanja diplomskog.“ Primila Lucija Bakić, 09.06.2021. Intervju putem e-maila.
- Olanoff, Drew. „Amazon Acquires Social Reading Site Goodreads, Which Gives The Company A Social Advantage Over Apple.“ *Tech Crunch*, 28.03.2013., techcrunch.com/2013/03/28/amazon-acquires-social-reading-site-goodreads/. Pristup 22.06.2021.
- Peters, Isabella. *Folksonomies: Indexing and Retrieval in Web 2.0*. Preveo Paul Becker. De Gruyter/Saur, 2009.
- Peterson, Elaine. „Parallel Systems: The Coexistence of Subject Cataloging and Folksonomy.“ *Library Philosophy and Practice*, 2008., str. 1-5. *Digital Commons@University of Nebraska-Lincoln*, digitalcommons.unl.edu/libphilprac/179/. Pristup 21.06.2021.
- Purgarić Kužić, Branka. „Društveno označivanje i knjižnice.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 56, br. 4, 2011., str. 189-210. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/80048. Pristup 21.06.2021.
- Ranta, Judith. „The New Literary Scholarship and a Basis for Increased Subject Catalog Access

- to Imaginative Literature.“ *Cataloging & Classification Quarterly*, sv. 14, br. 1, 2008., str. 1-24. *Taylor & Francis Online*, https://doi.org/10.1300/J104v14n01_02. Pristup 21.06.2021.
- Rolla, Peter J. „User Tags versus Subject Headings: Can User-Supplied Data Improve Subject Access to Library Collections?.“ *LRTS*, sv. 53, br. 3, 2009., str. 174-184. *Library Resources & Technical Services*, <https://doi.org/10.5860/lrts.53n3.174>. Pristup 22.06.2021.
- Saarti, Jarmo. „Fiction indexing and the development of fiction thesauri.“ *Journal of Librarianship and Information Science*, sv. 31, br. 2, 1999., str. 85-92. *Sage Journals*, <https://doi.org/10.1177/096100069903100203>. Pristup 21.06.2021.
- Shirky, Clay. „Ontology is Overrated: Categories, Links, and Tags.“ *Clay Shirky's Writings about the Internet : Economics & Culture, Media & Community*, 28.01.2008, www.shirky.com/writings/ontology_overrated.html. Pristup 21.06.2021.
- Spiteri, Louise. „The Impact of Social Cataloging Sites on the Construction of Bibliographic Records in the Public Library Catalog.“ *Cataloging & Classification Quarterly*, sv. 47, br. 1, 2008., str. 52-73. *ResearchGate*, doi.org/10.1080/01639370802451991. Pristup 21.06.2021.
- Statista. „Number of registered members on Goodreads from May 2011 to July 2019.“ *Statista*, srpanj 2017., www.statista.com/statistics/252986/number-of-registered-members-on-goodreadscom/. Pristup 22.06.2021.
- Svenonius, Elaine. *Intelektualne osnove organizacije informacija*. Lokve, 2005.
- Špiranec, Sonja. „Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, sv. 57, br. 1/3, 2014., str. 1-14. *Hrčak*, hrcak.srce.hr/142161. Pristup 22.06.2021.
- Štrbac, Dušanka i Mirjana Vujić. *Pravilnik za predmetni katalog*. Knjižnice grada Zagreba, 2004.
- . „Predmetni katalog Knjižnice Božidar Adžija : kontinuitet i promjene.“ *Predmetna obradba: ishodišta i smjernice*, uredile Jadranka Lasić-Lazić i sur., Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1998., str. 271-289.
- Taylor, Arlene G. i Daniel N. Joudrey. „Subject Analysis“. *The Organization of Information*, 3. izd., Libraries Unlimited, 2009., str. 303-332.

- Trant, J. „Studying Social Tags and Folksonomy: A Review and Framework.“ *Journal of Digital Information*, sv. 10, br. 1, siječanj 2009., str. 1-42. *ResearchGate*, www.researchgate.net/publication/31914832_Studying_Social_Tagging_and_Folksonomy_A_Review_and_Framework. Pristup 22.06.2021.
- Verona, Eva. *Abecedni katalog u teoriji i praksi*. 2. prer. izdanje. Hrvatsko bibliotekarstvo društvo, 1971.
- Zauder, Krešimir. „Web 2.0: mrežno suradničko elektroničko okruženje.“ *11. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova*, 21.-23. studenoga 2007., Poreč, Hrvatska, urednica Mirna Willer, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008., str. 43-49.

Popis slika

Slika 1: *Oznake/Tagovi*

Slika 2: Padajući izbornik

Slika 3: Primjer folksonomije djela na Goodreadsu

Slika 4: Primjer preporučenih oznaka na Goodreadsu

Slika 5: Žanr „*Fiction*“ i povezani pojmovi

Popis tablica

Tablica 1: Struktura slobodno formiranih odrednica

Tablica 2: Pododrednice

Tablica 3: Oznake koje nisu određene pododrednicama

Tablica 4: Brojevni raspon pristupnica po zapisu

Tablica 5: Broj zastupljenih kategorija oznaka po broju ukupnih oznaka

Tablica 6: Primjer žanrovskih i podžanrovskih oznaka

Tablica 7: Nepravilnost u folksonomijama najpopularnijih deset oznaka

Tablica 8: Podudaranje žanrovskih odrednica/oznaka

Tablica 9: Komparativni prikaz odrednica i oznaka

Popis grafikona

Graf 1: Prosječan broj dodijeljenih pristupnica po godinama

Graf 2: Broj i postotak korisničkih oznaka

Graf 3: Drugi korak analize podudarnosti

Graf 4: Prvi korak analize podudarnosti

Graf 5: Broj zapisa po postotku podudarnosti [2]

Graf 6: Broj zapisa po postotku podudarnosti [1]

Prilozi

Prilog 1 — Uzorak beletristike za analizu po godinama

GOODREADS POPIS 2019.

1. Margaret Atwood – *The Testaments (Svjedočanstva)* – Fiction
2. Alex Michaelides – *The Silent Patient (Nijema pacijentica)* – Mystery & Thriller
3. Taylor Jenkins Reid – *Daisy Jones & The Six (Daisy Jones & Šestorka)* – Historical Fiction

GOODREADS POPIS 2018.

4. Jojo Moyes – *Still Me (Još uvijek ja)* – Fiction
5. Kristin Hannah – *The Great Alone (Moja aljaska)* – Historical Fiction
6. Madeline Miller – *Circe (Kirka)* – Fantasy
7. Angie Thomas – *The Hate U Give (Taj hejt u glavi)* – Best of the Best
8. Helen Hoang – *The Kiss Quotient (Kvocijent poljupca)* – Romance
9. Tomi Adeyemi – *Children of Blood and Bone (Djeca krvi i kosti)* – Debut Author

GOODREADS POPIS 2017.

10. Celeste Ng – *Little Fires Everywhere (Mali požari posvuda)* – Fiction
11. Paula Hawkins – *Into the Water (U vodu)* – Mystery & Thriller
12. Lisa Wingate – *Before we were yours (Dok još nismo bile vaše)* – Historical Fiction
13. Andy Weir – *Artemis* – Science-Fiction
14. Stephen King – *Sleeping Beauties (Uspavane ljepotice)* – Horror

GOODREADS POPIS 2016.

15. Liane Moriarty – *Truly Madly Guilty (Malo je nedostajalo)* – Fiction
16. J. K. Rowling – *Harry Potter and the Cursed Child (Harry Potter i Ukleto dijete)* – Fantasy
17. Colleen Hoover – *It Ends with Us (Priča završava s nama)* – Romance
18. Ruta Sepetys – *Salt to the sea (sol u moru)* – Young Adult Fiction

GOODREADS POPIS 2015.

19. Harper Lee – *Go Set a Watchman (Idi, postavi stražara)* – Fiction
20. Paula Hawkins – *The Girl on the Train (Djevojka u vlaku)* – Mystery & Thriller
21. Kristin Hannah – *The Nightingale (Slavujeva pjesma, 2015)* – Historical Fiction
22. Pierce Brown – *Golden Son (Zlatni Sin)* – Science Fiction
23. Victoria Aveyard – *The Red Queen (Crvena kraljica)* – Debut Goodreads Author
24. Jennifer Niven – *All the Bright Places (Sva Radosna Mjesta)* – Young Adult Fiction
25. Sarah J. Maas – *Queen of shadows (Kraljica sjena)* – Young Adult Fantasy

GOODREADS POPIS 2014.

26. Stephen King – *Mr Mercedes (Gospodin Mercedes)* – Mystery & Thriller
27. Anthony Doerr – *All The Light We Cannot See (Svjetlo koje ne vidimo)* – Historical Fiction
28. Deborah Harkness – *The Book of Life (Knjiga života)* – Fantasy
29. Andy Weir – *The Martian (Marsovac)* – Science Fiction
30. Pierce Brown – *Red Rising (Crveni Ustanak)* – Debut Goodreads Author

Prilog 2 — Primjer zapisa po rasponu oznaka

RASPON OZNAKA	KNJIŽEVNO DJELO	OZNAKE
1 do 3	Priča završava s nama	ljubavni roman
4 do 6	Mali požari posvuda	majčinstvo - književna tema samohrane majke - književna tema nekonvencionalne obitelji - književna tema prijateljice - književna tema nagrada goodreads choice za najbolju fikciju
7 do 9	Svjedočanstva	drugi dio žene – književna tema distopija – književna tema znanstvena fantastika mizoginija – književna tema bookerova nagrada za roman godine serija sluškinjina priča surogat majke – književna tema
10 do 12	Djevojka u vlaku	nepouzdana pripovjedač proza psihološki triler višeperspektivno pripovijedanje roman detekcije žene - glavni likovi kriminalistički roman putovanje vlakom - književna tema žene alkoholičari - književna tema roman, kriminalistički engleska knjiž.

13 do 15	Svjetlo koje ne vidimo	drugi svjetski rat u francuskoj - književna tema američka književnost drugi svjetski rat - književna tema proza višeperspektivno pripovijedanje predratno doba 2. svj. rata - vrijeme radnje roman radio - književna tema siročad - književna tema sljepoća - književna tema drugi svjetski rat u njemačkoj - književna tema tranzitivni predmeti - književna tema 2. svjetski rat drugi svjetski rat - dječak i djevojčica američka knjiž.
16+	Knjiga života	američka književnost povijesni roman demoni fantastika fantastični roman putovanje kroz vrijeme - književna tema proza roman treći dio vampiri vještice vampiri - književna tema vještice - književna tema demoni - književna tema nadnaravna romansa ljubavni roman američka knjiž.

Usporedba sadržajnog označivanja beletristike na društvenoj mreži Goodreads i u katalogu Knjižnica grada Zagreba

Sažetak

Pristupe sadržajnom označivanju možemo podijeliti na objektivne i subjektivne, gdje je objektivnan usmjeren na opis dokumenta, a subjektivnan na zadovoljavanje potreba korisnika. Rad proučava ova dva stajališta, koja se često navode i kao komplementarna, kroz usporedbu označivanja beletristike u katalogu Knjižnica grada Zagreba te korisničkog označivanja na najpopularnijoj mreži za društveno katalogiziranje, *Goodreads*. Budući da katalog koristi slobodno formirane predmetne odrednice kao način osiguravanja pristupa građi kroz pregledavanje (eng. *browsing*), rad ne proučava klasičnu opreku između kontroliranih i prirodnih jezika koja upotpunjuje dvije paradigme označivanja. Stoga se sadržajno označivanje promatra kroz označivanje prirodnim jezikom, koje karakteriziraju prednosti poput kreativnosti i slobode izražavanja, te nedostaci kao što su nedosljednost i semantička i morfološka nečistoća. Istraživanje proučava označivanje na katalogu te folksonomije djela na društvenoj mreži kroz fokus na strukturu i sadržaj odrednica i oznaka, posebice njihovog žanrovskog određenja, te ih uspoređuje kako bi se došlo do zaključka o sposobnosti stručnjaka da obuhvati cjelovitost sadržaja koji korisnici pronalaze značajnim u djelima.

ključne riječi: sadržajno označivanje beletristike, korisničke oznake, slobodno oblikovane predmetne odrednice

Comparing the subject indexing of fiction on the social network Goodreads and in the Zagreb City Libraries Catalog

Summary

Subject indexing can be studied through two notable paradigms: the objective, which is concerned with the description of documents, and the subjective, which is concerned with fulfilling user needs. This thesis studies these complementary paradigms through a comparative analysis of the subject indexing of fiction on the Zagreb City Libraries Catalog and user tagging on the widely popular social cataloging site, Goodreads. Seeing as the Zagreb City Libraries Catalog provides subject access to fiction indexing through unstandardized subject headings, thus facilitating browsing rather than information retrieval, this thesis does not study the opposition between controlled and uncontrolled vocabularies, which usually complements the objective and the subjective paradigm. Rather, subject indexing is examined through natural language indexing, which is both advantageous in that it encourages creativity and freedom of expression, and disadvantageous for the inconsistency and semantic and morphological impurity it engenders. The subject headings and user tags are analysed separately with a focus on their structure and content, especially when it comes to the description of genre, and then comparatively in order to reach a conclusion on the capability of expert indexers to envelop the totality of what users find notable in works of fiction.

keywords: subject indexing of fiction, user tags, natural language subject headings